

SIIRTOLAISUUS

MIGRATION

3/2006

Siirtolaisuus – Migration 3/2006

33. vuosikerta / 33rd year
ISSN 0355-3779

Julkaisija / Publisher

Siirtolaisuusinstituutti

Migrationsinstitutet

The Institute of Migration

Linnankatu 61, 20100 Turku, Finland

Puh. / tel. (0)2-2840 440

Fax (0)2-2333 460

email: taisai@utu.fi

<http://www.migrationinstitute.fi>

Pohjanmaan aluekeskus

Österbottens regioncenter

Regional Centre of Ostrobothnia

Keikulinkuja 1, 61100 Peräseinäjoki, Finland

Puh. / tel. (0)44-2592447

Fax (0)6-4181 279

email: siirtolaisuusinstituutti@netikka.fi

Päätoimittaja / Editor-in-Chief

Olavi Koivukangas

Toimitussihteeri / Editorial Assistant

Taimi Sainio

Toimittajat / Editors

Krister Björklund, Elli Heikkilä

Toimituskunta / Editorial Board

Siirtolaisuusinstituutin hallitus

Administrative Board of the Institute of Migration

Taitto / Layout

Krister Björklund

Tilaushinta 2006 / Subscriptions 2006

4 numeroa / nummer / issues

15 €/vuosi/år/year

OP 571113-11117

TEMA-TEAM 11163-06

Sisältö • Contents

Henna Kyhä

**Miksi lääkäri ei kelpaa lääkäriksi?
Korkeakoulutetut maahanmuuttajat
vaikeasti työllistyvä ryhmä**

Edward Dutton

**English-Language newspapers in Finland:
The Advantages and disadvantages for Immigrant Integration**

Krister Björklund

Ruotsin Suomalainen - ruotsinsuomalaisten äänitorvi

Anna Mikkonen

**Työttömät ja työvoiman ulkopuolella
olevat maahanmuuttajat: kokemuksia
kotouttamistoiminnasta**

Tutkimusjohtajan palsta

Olavi Koivukangas

Siperian suomalaisten jalanjäljillä

Tiedotuksia

- Finnfest 06

- Siirtolaisuusmuseon tukiyhdistyksen
vuosikokous ja Ilmajoen siirtolaisjuhlat

Kirjat • Böcker • Books

Kansi: Matti Unkurin rakentama talo Siperiassa vaatii pikaista pelastamista. (Kuva: Olavi Koivukangas)

Cover: The House built by Matti Unkuri in Siberia must soon be saved. (Photo: Olavi Koivukangas)

Miksi lääkäri ei kelpaa lääkäriksi? Korkeakoulutetut maahanmuuttajat vaikeasti työllistyvä ryhmä¹

Henna Kyhä

Noin viidennes Suomen jatkuvasti kasvavasta maahanmuuttajaväestöstä on korkeakoulutettuja. Korkeakoulutetuilla maahanmuuttajilla on hyvästä koulutuksesta ja pitkästä kotimaassa hankitusta työkokemuksesta huolimatta usein vaikeuksia työllistyä Suomessa. Tavallisimpien työllistymistä vaikeuttavien syiden kuten heikon Suomen kielen taidon, ulkomaalaistaustan sekä vähäisten työnhakua edistävien yhteyksien ohella koulutettujen maahanmuuttajien kiusana ovat monenlaiset muut työllistymisestä. Esimerkiksi tietyillä aloilla, kuten opetus- ja terveydenhuoltoalalla, vaaditaan muodollista pätevyyttä tai virallista lupaa ammatinharjoittamiseen.

Suomi on muuttunut lyhyessä ajassa maastamuuttomaasta ulkomaan kansalaisia vastaanottavaksi maaksi. Vielä 1980-luvulla Suomeen muuttaneiden ulkomaalaisten määrä oli varsin vähäinen. Pääosa maahanmuutosta ennen 1990-lukua koostui kotimaahansa palanneista suomalaisista tai heidän jälkeläisistään. Sittemmin

VTM Henna Kyhä, tutkija, Turun yliopisto, kasvatustieteen laitos, Elinikäisen oppimisen ja koulutuksen tutkimuskeskus (CELE).

syntyperäisen ulkomaalaisväestön määrä alkoi merkittävästi kasvaa. 1990-luvun aikana maahanmuuttajien määrä yli nelinkertaistui ja nousi runsaasta 20 000:sta 90 000:een. Huomattavin lisäys tapahtui vuonna 1991, jolloin kasvua oli peräti 43 prosenttia edellisvuoteen verrattuna. Tällä hetkellä Suomessa asuu runsaat 100 000 ulkomaan kansalaista. Heidän osuutensa koko väestöstä on 2 prosenttia, mikä on EU-maiden pienin. Voimakasta 1990-luvun maahanmuuttajaväestön kasvua selittää muun muassa presidentti Koiviston vuonna 1990 inkeriläisille lupaama paluumuuttajan asema. Neuvostoliiton hajoaminen vuonna 1991 johti turvapaikanhakijoiden lisääntymiseen. Pakolaisia on tullut Suomeen 1990- ja 2000-luvulla myös Somaliasta, entisen Jugoslavian alueelta, Irakista ja Iranista. Myös avioituminen suomalaisen kanssa on tavallinen syy muuttaa Suomeen. Vasta viime vuosina Suomen hyvä taloudellinen tilanne on lisännyt työperäistä muutttoa². Monenlaisten muuttosyiden ja -maiden vuoksi Suomen maahanmuuttajat muodostavat varsin heterogeenisen ryhmän. Esimerkiksi vuonna 2003 Suomessa asui yli 160 eri kansalaisuusryhmää, joista suurimpana ryhmänä venäläiset.

(Korkiasaari & Söderling 1994, 254-256; Salmio 2000; Tilastokeskus 2004.)

Ulkomaan kansalaisten lisääntyessä Suomessa on kohdattu monenlaisia maahanmuuttoon liittyviä haasteita, joista työvoimapolitiikkaan liittyvät ongelmat eivät ole vähäisimpiä. Tätä osoittavat mm. korkealla pysyneet maahanmuuttajien työttömyysluvut; vaikka 1990-luvun huippuvuosista maahanmuuttajien työttömyys on alentunut lähes puolella, on työttömyys edelleen lähes 30 prosenttia. Laskusta huolimatta maahanmuuttajien työttömyys on pysynyt moninkertaisena koko väestöön nähden. (Tilastokeskus 2004.) Korkeiden työttömyyslukujen ohella maahanmuuttajia kiusaa ns. toistuvaistyöttömyys, jossa tiheään tahtiin vaihtelevat eriasteinen työssäolo, työttömyys, koulutus sekä muut toimenpiteet. Haasteena on myös koulutustaan tai ammattiaan vastaamattomiin, usein koulutustaan alempiin töihin työllistyvät maahanmuuttajat.

Suomessa on viime vuosina tehty ahkerasti maahanmuuttajatutkimusta. Näissä tutkimuksissa on tarkasteltu mm. suomalaisien asenteita maahanmuuttajia kohtaan, maahanmuuttajien elinoloja Suomessa sekä heidän työl-

listymistään suomalaisille työmarkkinoille. Tutkimuksissa maahanmuuttajia on usein tarkasteltu koko maahanmuuttajaväestön kannalta tai tietyn kansalaisuusryhmän näkökulmasta. (Esim. Forsander 2002; Suurpää 2002; Harinen 2003; Pohjanpää ym. 2003.) Pelkästään korkeakoulutettuihin maahanmuuttajiin kohdistuvaa tutkimusta on tehty vähän (ks. Haapakorpi 2004). Tässä artikkelissa keskityn kotimaasaan korkeakoulututkinnon suorittaneisiin maahanmuuttajiin ja heidän työmarkkinatilanteeseensa Suomessa. Kysyn, mihin korkeakoulutetut maahanmuuttajat työllistyvät sekä mitkä tekijät voivat edistää tai estää koulutettujen maahanmuuttajien työllistymistä.

Vieraan maan tutkinnolla suomalaisille työmarkkinoille

Työmarkkinoilla on viime vuosina tapahtunut muutoksia, jotka vaikuttavat väistämättä myös Suomessa asuvien ulkomaalaisten työllistymiseen. Yhtäältä normaalityösuhteet vähenevät toisaalta työttömien ja työllisten välinen raja muuttuu häilyvämmäksi. Eri-pituiset työttömyysjaksot ja määrälliset työsuhteet ovat yleistyneet kaikilla koulutusasteilla. (Suikkanen ym. 2001, 36; Suutari 2003.) On selvää, että vaikutukset jo lähtökohdiltaan suomalaisia vaikeammassa asemassa oleviin maahanmuuttajiin ovat rajummat. Maahanmuuttajien työmarkkinakelpoisuuden saavuttaminen ja työmarkkinoille pääseminen muodostuukin usein pitkäksi prosessiksi.

Suomalaiset työmarkkinat ovat ongelmalliset kotimaasaan pitkälle kouluttautuneiden ja hyvään sosioekonomiseen asemaan tottuneiden maahanmuuttajien kohdalla. Aikaisemmissa tutkimuksissa (esim. Janiska ja Lahti ym. 2002; Haapakorpi 2004) on todettu maahanmuuttajien työmarkkina-aseman heikkous suhteessa kantaväestöön ja toisaalta maahanmuuttajien aiempaan tilanteeseen kotimaassa. Koulutettujen maahanmuuttajien on todettu työskentelevän monesti tehtävissä, joihin suomalaista työvoimaa on vaikea saada. Usein maahanmuuttajien kohdalla puhutaankin ns. sisääntulotöistä tai -ammateista, joilla tarkoitetaan epävakaita työsuhteita, joissa tarvittava osaaminen (esim. kieli- tai ammattitaito) on tavalla tai toisella rajattu. Vaikka nämä työt eivät vastaa maahanmuuttajien koulutusta tai aikaisempaa työkokemusta, ne ovat monille elintärkeää väylä kohti oman alan töitä. Sisääntulotyöt mahdollistavat oman alan töihin työllistymisen kannalta välttämättömän kulttuurisen ja sosiaalisen kompetenssin kehittymisen. Samalla suomen kielen taito kehittyy. (Forsander & Alitolppa-Niitamo 2000, 20-24.)

Maahanmuuttajien kotimaassa suoritettujen tutkintojen kelpoisuusehdot ovat koulutettujen maahanmuuttajien suurimpia esteitä suomalaisille työmarkkinoille pyrittäessä. Kelpoisuusehdoilla tarkoitetaan virallisia tutkinnon tunnustamis- tai rinnastamispäätöksiä³. Tiettyjä julkisia virkoja haettaessa tarvitaan virallinen päätös tutkinnon tunnustamisesta tai lupa ammatin harjoittamiseen. Käytännössä työnantajan on usein

vaikea saada käsitystä henkilön ammatillisesta osaamisesta vieraan maan tutkinnolla. Tilannetta helpottaa viranomaisten päätös siitä, mihin tarkoitukseen hakijan tutkinto kelpaa. (Saarinen 2000, 24-26; Opetushallitus 2004.)

Ammatillisen pätevyyden osoittaminen ei ole ongelmaton tai automaattinen järjestelmä, sillä tutkintojen tunnustaminen on kallista ja vaikeaa puuttuvien tutkintotodistusten sekä maiden erilaisten koulutusjärjestelmien vuoksi. Monille maahanmuuttajille, etenkin perheellisille, tunnustamiseen mahdollisesti sisältyvät täydentävät opinnot voivat olla hankalia ja vaikeita suorittaa. Samoin tiedon saaminen prosessin kulusta ja vaatimuksista koetaan työlääksi. Näistä syistä pätevytymisprosessi mielletään ylivoimaiseksi urakaksi. Monet ovatkin luopuneet akateemisesta urastaan ja ovat joko työttöminä, koulutustaan vastaamattomissa töissä tai hankkineet itselleen kokonaan uuden ammatin. Tilanne on turhauttava, sillä korkeakoulututkinnon suorittaminen kotimaassa on vaatinut aikaa ja panostusta. (Saarinen 2000; Huttunen 2002; OPM 2002.)

Tutkinnon tunnustamispäätöksen lisäksi työllistymiseen vaikuttaa se, miltä alalta tutkinto on hankittu. Osa ulkomailla suoritetuista tutkinnoista on helpommin suomalaisilla työmarkkinoilla hyödynnettävissä. Tiettyiltä profesioaloilta hankitut tutkinnot, kuten lääkärin tutkinnot, ovat suoraan ammattiin valmistavia, jolloin näiltä aloilta valmistuneet maahanmuuttajat yleensä tietävät mihin ja millaisiin tehtäviin heillä on uusilla työmarkkinoilla mahdollista työllistyä. Samoin joidenkin

alojen työvoimatarve (esimerkiksi lääkärripula) helpottaa työmarkkinoille sijoittumista. Vaikeampaa siirtyminen työelämään voi olla ns. generalistialoilta. Tällaisia ovat esimerkiksi yhteiskuntatieteellisen ja humanistisen alan tutkinnot. Näiltä aloilta valmistuneiden ongelmana on, ettei koulutus johda suoraan ammattiin kuten perinteisiltä professionaalilta hankitut tutkinnot. Koulutusta vastaavan työn löytyminen vieraan maan työmarkkinoilta on vaikeaa jos maahanmuuttajalla ei ole täsmällistä kuvaa alansa työtehtävistä. (Suutari 2003, 22-24; Haapakorpi 2004.)

Työllistymistä pitkittää myös kynnys vastaanottaa muuta kuin oman alan työtä. Pitkään koulutautuneet eivät ole valmiita menemään mihin tahansa työhön, vaan pysyvät ennemmin työttöminä kuin tekevät koulutustaan vastaamatonta työtä. Kynnyksen on todettu olevan suuri ennen kaikkea professionaalilla. (Suutari 2003, 22-24.) Toisaalta Haapakorpi (2004, 32) toteaa, että maahanmuuttajan sijoittuminen matalan ammattitaidon tehtäviin on yleistä. Alemman tasoisten töiden tekeminen saattaa olla tilapäisesti välttämätöntä, sillä pitkään työmarkkinoiden reunalla odottelu on monille taloudellisesti mahdotonta. Pidemmän päälle kyse on kuitenkin niin yksilön kuin yhteiskunnankin resurssien haaskauksesta.

Työmarkkinoiden näkökulmasta yksi syy työn ja koulutuksen kohtaamattomuuteen voi löytyä työmarkkinoiden lohkoutumisesta. Työmarkkinoiden lohkoutuminen tarkoittaa työmarkkinoiden jakaantumista osatyömarkkinoihin eli lohkoihin. Yhteistä

lohkoutumisteorioille (esim. Piore 1979; Nätti 1988) on, että osatyömarkkinat nähdään keskenään hierarkkisinä. Niillä kilpailevat eri kriteerein (pääosin) valikoituneet toimijat. Kun maahanmuuttaja yhteiskuntatieteiden maisterin tutkinnolla päätyy myyjäksi ruokakauppaan voi henkilön ominaisuuksien ja tutkinnon sijasta kyse olla vinoutuneista työmarkkinoista tai vääranlaisesta työvoimapolitiikasta. Tulisikin pohtia, miksi työmarkkinat eivät toimi järkevästi ja salli koulutettujen ja osaavien ihmisten saavuttaa uudessa maassa edes jollakin tasolla koulutustaan vastaavaa asemaa. Työmarkkinoiden kyvyttömyys hyödyntää korkeakoulutettujen osaamista johtaa väistämättä inhimillisten pääomien tuhlaukseen. (Rinne 1998, 20; Teichler 1999.)

Korkeakoulutetut maahanmuuttajat kyselyaineiston valossa

Viralliset tilastot Suomessa asuvista korkeakoulutetuista maahanmuuttajista ovat varsin puutteelliset.⁴ Esimerkiksi Tilastokeskuksen Ulkomaalaiset ja siirtolaisuus -tilasto-julkaisusta on saatavissa ainoastaan määrällistä tietoa kaikkien Suomessa asuvien maahanmuuttajien koulutuksesta. Siihen ei ole kerätty tietoa korkeakoulutettujen maahanmuuttajien tilanteesta työmarkkinoilla. Tilastokeskuksen vuoden 2003 lukujen mukaan Suomessa asuvista maahanmuuttajista vajaalla viidenneksellä oli korkea-asteen tutkinto. Koulutetuimpia olivat entisen Neuvostoliiton alueelta tulleet,

vähiten korkea-asteen suorittaneita oli pakolaisina maahan saapuneissa. Keskiasteen käyneitä oli runsas viidennes ja enintään perusasteen suorittaneita oli vajaa 60 prosenttia kaikista maahanmuuttajista. (myös Pohjanpää ym. 2003.)

Virallisten tilastojen puutteen vuoksi tässä artikkelissa korkea-koulutettujen maahanmuuttajien työllistymistä tarkastellaan syksyllä 2004 kerätyn kyselyaineiston valossa. Kyselyyn vastanneet henkilöt tavoitettiin korkeakoulutetuille maahanmuuttajille tarkoitettua SPECIMA-projektista⁵. Kyselylomake sisälsi taustatietojen lisäksi kysymyksiä mm. maahanmuuttajien tutkinnosta, heidän työtilanteestaan sekä lähtömaassa että Suomessa, vastaajien koulutukseen osallistumisesta sekä työttömyydestä Suomessa.

Kysely toteutettiin postikyselyinä ja suomenkielisenä. Vastausprosentiksi saatiin 59 (n=95)⁶. Prosenttilukua voidaan pitää hyvänä, sillä usein vastausaktiivisuus maahanmuuttajille tarkoitetuissa kyselyissä jää kielellisten, kulttuuristen ym. syiden vuoksi alhaiseksi (vrt. Ylänkö 1997). Syynä korkeaan vastausprosenttiin voi olla se, että suurin osa vastaajista oli venäläisiä, joiden on aikaisemmissa tutkimuksissa (esim. Pohjanpää ym. 2003, 47) todettu vastaavan kyselylomakkeisiin varsin ahkerasti, toisin kuin joidenkin pakolaisryhmien, kuten somalialaisten, joiden on havaittu preferoivan haastatteluja aineistokeruun menetelmänä (esim. Janiskaja-Lahti ym. 2002). Lisäksi korkeakoulutettujen maahanmuuttajien orientoituminen kyselytutkimukseen saattaa olla helpompaa kuin muilla maahanmuuttajilla.

Korkeasta vastausprosentista huolimatta suuri osa (41 %) maahanmuuttajista jätti kuitenkin vastaamatta kyselyyn. Vastaamattomuuden syistä yksi merkittävin oli varmasti kielitaidon puute. Toiseksi erilaiset kulttuuriset syyt karisivat mahdollisesti vastaajia. Esimerkiksi työttömyyteen liittyvät asiat voidaan kokea joissain kulttuureissa hyvin henkilökohtaisina ja arkaluonteisina. Kolmanneksi kyselylomakkeen vaikeus oli varmasti osasyynä katoon. Osassa kysymyksistä edellytettiin monien vuosien takaisten elämäntilanteiden muistamista. Saatujen tulosten luotettavuutta arvioitaessa nouseekin esiin kysymys siitä miten tarkasti ihminen yleensä voi muistaa 4-5 vuoden takaisia tapahtumia, saatikka pidempiä. Etenkin jos työsuhteet tai työttömyysjaksot ovat olleet kovin lyhyitä ja niitä on ollut useita, on asioita voitu helposti muistaa väärin.

Tutkittavat muodostivat taustoiltaan varsin heterogeenisen ryhmän. Maahanmuuttajista yhdeksällä kymmenestä oli ylemmän korkeakouluasteen tutkinto. Loppuosalla oli joko tutkijakouluasteen, alemman korkeakouluasteen tai alimman korkea-asteen tutkinto. Aloittain tarkasteltuna lähes puolella maahanmuuttajista oli terveystalon koulutus. Ammatiltaan he olivat pääasiassa lääkäreitä tai hammaslääkäreitä. Viidenneksellä oli kasvatustieteellinen koulutus tai opettajakoulutus ja ammatiltaan he olivat useimmiten opettajia. Tämän jälkeen tulivat tekniikan ala (insinöörit ja diplomi-insinöörit) sekä humanistinen tai taideala⁷. Kaksi viidestä tutkimuksessa mukana olleesta oli saanut virallisen pää-

töksen tutkintonsa tunnustamisesta; kasvatustieteellisen tutkinnon tai opettajakoulutuksen suorittaneista yli kaksi kolmasosaa, terveystalon koulutuksen suorittaneista vajaa yksi kolmasosa.

Kyselyyn vastanneiden joukossa oli edustettuna kaikkiin 19 eri maan kansalaisuutta. Entisen Neuvostoliiton ja sen seuraajavaltioiden kansalaiset muodostivat aineistossa selvästi suurimman maahanmuuttajaryhmän (70 %). Näistä maista tulleet ilmoittivat muuttosyykseen useimmiten paluumuuton tai avioitumisen suomalaisen kanssa. Suomen kansalaisuuden saaneita tai kaksoiskansalaisuuden hankkineita, joilla toinen kansalaisuus Suomi, oli kyselyyn vastanneista noin kuudennes. Kymmenys oli tullut Lähi-idästä ja entisestä Jugoslaviasta. Kaikkiaan vajaa kuudennes ilmoitti muuttosyykseen pakolaisuuden⁸. Työn tai opiskelun vuoksi muuttaneita oli kyselyyn vastanneissa vain muutama.

Suurin osa kyselyyn vastanneista (noin 60 %) oli muuttanut Suomeen 1990-luvulla, loput pääasiassa 2000-luvun puolella. Tämä noudattelee koko ulkomaalaisväestön tilannetta siinä mielessä, että suurin lisäys maahanmuuttajien määrissä tapahtui nimenomaan 1990-luvun aikana. Sukupuolittain tarkasteltuna lähes neljä vastaajaa viidestä oli naisia. Sukupuolijakauma ei vastaa kokonaan maahanmuuttajaväestön tilannetta, sillä vuonna 2002 maahanmuuttajanaisia ja -miehiä oli Suomessa suunnilleen yhtä paljon⁹. Iältään kyselyyn osallistuneet maahanmuuttajat olivat keskimäärin 42 vuoden ikäisiä, nuorimman ollessa 25-vuotias ja vanhimman 64-vuotias.

Miehet olivat naisia jonkin verran iäkkäämpiä. Tilastokeskuksen (2004) mukaan koko maan ulkomaalaisväestön ikärakenne poikkeaa huomattavasti muusta väestöstä. Ulkomaalaisissa on Suomen kansalaisiin verrattuna suurempi osa työikäisiä, suunnilleen yhtä suuri osuus lapsia ja huomattavasti vähemmän vanhuksia.

Työllistymisen tarkoituksenmukaisuus?

Akateemisten maahanmuuttajien sijoittuminen suomalaisille työmarkkinoille on todettu olevan usein vaikeampaa kuin vähemmän koulutettujen maahanmuuttajien (esim. Forsander 2002; Haapakorpi 2004, 26). Tätä on selitetty mm. aikaisemmassa maassa hankitun pitkän koulutuksen ja hyvän sosioekonomisen aseman myötä syntyneellä voimakkaalla ammatillisella sitoutuneisuudella sekä halulla käyttää kvalifikaatiota myös Suomessa. Monien korkeakoulutettujen maahanmuuttajien kohdalla ammatillinen status kuitenkin laskee uudessa maassa. Tilanne voi olla vaikea, sillä aikaisemmin henkilö on ehkä ollut arvostetussa asemassa juuri ammatinsa vuoksi, uudessa maassa hän ei kelpaa edes alan yksikertaisimpiin tehtäviin. Kokeeko esimerkiksi lääkäriksi koulutautunut ja lääkärinä kotimaassaan toiminut henkilö ammatinsa edelleen lääkäriksi, vaikkei hän olisi uudessa maassa tehnyt päiväakkään koulutustaan vastaavaa työtä, vaan työskennellyt esimerkiksi keittiötyöntekijänä ravitsemisalalla?

Hyvästä koulutuksesta huolimatta tutkimukseen osallistuneita

den maahanmuuttajien työllisyys-tilanne eri tarkasteluajankohtina oli heikko (ks. taulukko 1). Tulovuonna maahanmuuttajista vain muutama oli työssä, vuoden 2004 lopussa työssä oli runsas kolmannes. Loput olivat joko työttöminä tai osallistuiivat työvoimapolitiiseen koulutukseen.

Vaikka työllisten osuus oli jatkuvasti kasvanut, kykeni vuoden 2004 lopulla vain kolmannes hyödyntämään korkeakoulututkintoon. Heistä yli puolella tutkinto oli rinnastettu. Huolestuttavaa on, että samaan aikaan työttömänä oli noin kolmannes. Lisättäessä tähän lukuun vielä työvoimapolitiisessa koulutuksessa olevat, jotka käytännössä ovat työttömiä tai työttö-

myysuhan alaisia, oli kyselyhetkenä työttöminä yli puolet, tulovuonna yli yhdeksän kymmenestä.

Taulukossa 2 on kyselyyn vastanneiden korkeakoulutettujen maahanmuuttajien kaikki Suomessa olon aikaiset ammatit tai työtehtävät (n=208)¹². Ammatit ja työtehtävät on esitetty maahanmuuttajien korkeakoulututkinnon mukaan.

Työllistyminen terveystalon tutkinnolla oli tavallisinta; 39 prosenttia kaikista kyselyssä ilmoitetuista ammanteista tai työtehtävistä oli terveystalon tutkinnon suorittaneita. Yleisimmät ammatit tällä alalla olivat lääkäri sekä amanuenssuurit¹³. Alan erilaiset hoitoapulaisten tehtävät tai muut

avustavat työt olivat myös yleisiä. Työn ja tutkinnon vastaamattomuudesta huolimatta positiivista näissä työtehtävissä oli työllistyminen oikealle alalle. (vrt. Haapakorpi 2004, 31.)

Myös opetustyöt työllistivät maahanmuuttajia runsaasti. Niin kasvatustieteellisen tutkinnon ja opettajakoulutuksen kuin humanistisen ja taidealan korkeakoulututkinnon suorittaneet työskentelivät erilaisissa opetustehtävissä. Opetusalalla ns. etnospesifit työt ovat yleisiä (esim. Forsander 2002, 157; Haapakorpi 2004, 35-36.). Etnospesifit työt ovat syntyneet maahanmuuttajapalveluiden mukana ja tämän vuoksi työllistävät heitä hyvin. Tarvetta voi esimerkiksi kouluissa olla maahanmuuttajien oman äidinkielen ja kulttuurin opetuksesta tai esimerkiksi erilaisesta ulkomaalaistaustaisten koululaisten tukiopetuksesta. Taulukon ammanteista kääntäjien ja tulkien työt voivat olla myös tällaisia etnospesifejä töitä.

Maahanmuuttajat olivat työllistyneet myös työtehtäviin ja ammatteihin, jotka eivät vastanneet heidän korkeakoulututkintonsa tasoa eikä alaa. (ks. taulukossa kohdat muu). Kuten Haapakorpi (2004, 32) toteaa, mikäli maahanmuuttaja ei onnistu sijoittumaan koulutustaan vastaaviin töihin, sijoittuminen matalan ammattitaidon tehtäviin on yleistä. Tällaisia ovat siivoajan, keittiötyöntekijän ja myyjän työt. Suoritusasteen töiden vastaanottaminen saattaa olla välttämätöntä. Usein niistä pyritään omaa alaa vastaavaan työhön. Pidemmän päälle tällaiset työt ovat haitallisia; korkeakoulututkinnon osaaminen ruostuu ja vanhenee ja samalla työllistyminen koulutusta

Pääasiallinen toiminta	Tulovuosi	Neljä vuotta Suomessa asumisen jälkeen ¹	Vuosi 2004
Työllinen	5	29	36
Työtön	54	30	30
Työvoimapolitiisessa koulutuksessa	34	13	26
Muu	-	1	1
Eos	2	2	2
Yhteensä	95	75²	95

¹ Tarkasteluajankohta "neljä vuotta Suomessa asumisen jälkeen" on valittu lähinnä maahanmuuttajien kotoutumista silmällä pitäen. Kotoutumislain mukaan maahanmuuttajalla on oikeus kotoutumissuunnitelmaan enintään kolme vuotta ensimmäisen kotikunnan väestötietojärjestelmään merkitsemisestä. (Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 1999.) Kotoutuminen uuteen maahan ei luonnollisestikaan pääty tähän, vaan todellisuudessa kotoutuminen on pitkä ja yksilöllinen prosessi.

² Lukuun ei ole laskettu mukaan vuoden 2000 jälkeen Suomeen muuttaneita maahanmuuttajia.

Taulukko 1. Korkeakoulutetut maahanmuuttajat pääasiallisen toimintansa mukaan tulovuoden lopussa, neljä vuotta Suomessa asumisen jälkeen sekä vuoden 2004 lopussa, (n).

Korkeakoulututkinnon ala	Ammatit tai tehtävät ja niiden % osuudet	Yhteenlaskettu %-osuus
Terveysalan tutkinto:	Lääkäri (10 %) Amanuenssi (9 %) Hammashoitaja (5 %) Hoitoapulainen (5 %) Tutkimustyö (3 %) Lääketyöntekijä (3 %) Muu, esim. keittiötyöntekijä, kodinhoitaja (4 %)	39
Kasvatustieteellinen ja opettajakoulutus:	Opettaja (12 %) Koulunkäyntiavustaja (8 %) Tutkimustyö (2 %) Suunnittelija, vientiassistentti jne. (3 %) Muu, esim. lastenhoitaja, myyjä, elintarviketyöntekijä (2 %)	27
Humanistinen ja taidealan tutkinto:	Opettaja, maahanmuuttajakouluttaja (7 %) Kääntäjä, tulkki (4 %) Sihteeri, kirjastoavustaja, koulunkäyntiavustaja jne. (5 %) Muu, esim. siivooja (2 %)	18
Tekniikan alan tutkinto:	Suunnittelija, piirtäjä (8 %) Projektityöntekijä, konsultti, sihteeri jne. (4 %) Muu, esim. myyjä, siivooja, päiväkotiapulainen (1 %)	13
Yhteiskuntatieteellisen ja kaupallisen alan tutkinto:	Asianajaja, tutkimustyö (3 %)	3
Yhteensä	100	100

Taulukko 2. Korkeakoulutettujen maahanmuuttajien kaikki Suomessa olon aikaiset ammatit tai työtehtävät (n=208), (%).

vastaaviin töihin vaikeutuu. Vaarana on myös suoritustason töiden leimautumisen maahanmuuttajien töiksi. Tässä tutkimuksessa suoritustason töiden osuus oli kuitenkin

vähäinen, noin kymmenesosa kaikista työsuhteista. Luku on pieni verrattuna esimerkiksi Forsanderin (2002, 153-154) tutkimukseen, jossa ravintola- ja siivoustyöt se-

kä myyjän työt muodostivat lähes kolmanneksen maahanmuuttajien töistä. Maahanmuuttajien korkeakoulutausta selittää varmasti vähäistä suoritustason töiden osuutta; pitkään kouluttautuneet eivät välttämättä ole valmiita ottamaan vastaan mitä tahansa työtä, vaan haluavat pysyä enemmän työttöminä kuin olla koulutustaan vastaamattomissa töissä.

Valtaosa työllistyneistä oli löytänyt koulutustaan vastaavaa työtä. Maahanmuuttajien omien arvioiden mukaan runsas 70 prosenttia työsuhteista vastasi tutkittavien koulutusalaan. Reilu 50 prosenttia työsuhteista vastasi heidän korkeakoulututkintonsa tasoa. Positiivista oli se, että korkeasti koulutetut maahanmuuttajat usein työllistyivät oman alan töihin: esimerkiksi hammaslääkäri työskentelee hammashoitajana tai sähköinsinööri tekee sähköasentajan töitä. Esimerkit ovat osoituksena ulkomaalaisten työllistymisestä omaa alaa vastaaviin alempitaisiin töihin. Tällaiset työt ovat kuitenkin tärkeitä ponnahduslautoja koulutustasoa vastaavia töitä haettaessa. Kielteisesti tulkittuna suomalaiset työmarkkinat hyödyntävät edelleen heikosti akateemisten osaamista. Voidaan pitää inhimillisen pääoman tuhlauksena tilannetta, jossa lääkäriksi itsensä lukeutunut maahanmuuttaja tekee erilaisia hoitoalan avustavia töitä.

Monia esteitä akateemisella uralla

Kyselyaineiston perusteella korkeakoulutettujen maahanmuuttajien työllistyminen on vaikeaa. Kyselyhetkellä vain kolmannes oli työelämässä, loput olivat jo-

ko työttöminä tai työvoimapolitiittisessa koulutuksessa. Maahanmuuttajien koulutuksellisen pääoman siirto maasta toiseen näyttää siis olevan vaikeaa. Lähtömaassa hankittua koulutusta ei joko haluta tai osata hyödyntää suomalaisilla työmarkkinoilla. Bauer & Zimmerman (1998, 14-15) ovat todennet korkeakoulutuksen kautta hankitun pääoman olevan hankalammin siirrettävissä maasta toiseen kuin käytännöllisen koulutuksen (Forsander 2002, 52-56). Ovatko siis korkeakoulutetut maahanmuuttajat hyvästä koulutuksestaan huolimatta vaikeimmin työllistettävä maahanmuuttajaryhmä?

Niukkaa työllisten määrää voi selittää muun muassa maahanmuuttajien Suomeen muuton syyt; joukossa oli vain muutama niin sanottu työvoimapolitiittinen muuttaja. Toiseksi on selvää, että kotoutuminen uuteen maahan vie oman aikansa. Työllistyminen tai edes työnhaun aloittaminen on mahdollista useimmilla vasta kielellisten, kulttuuristen, elämänhallintaan sekä työelämään liittyvien valmiuksien omaksumisen jälkeen. Heti Suomeen muuton jälkeinen tarkastelu ei siten ole kovin mielekästä. Samoin 1990-luvun lama, jonka aikana suuri osa kyselyyn vastanneista saapui Suomeen, on mitä todennäköisimmin vaikeuttanut maahanmuuttajien työllistymistä entisestään. Lisäksi korkeakoulutausta saattaa olla osasyynä suureen työttömyysprosenttiin; pitkään kouluttautuneet eivät välttämättä ole valmiita ottamaan vastaan mitä tahansa työtä, vaan haluavat pysyä ennemmin työttöminä kuin olla koulutustaan vastaamattomissa töissä.

Korkeakoulutettujen maahanmuuttajien työllistymiseen vaikuttaa myös se miltä alalta tutkinto on hankittu. Suomessa esimerkiksi terveydenhoito- ja opetuslalla työskenteleviltä edellytetään tutkinnon tai ammatillisen pätevyyden tunnustamista. Toisaalta on aloja, kuten humanistinen tai taideala, joille suomalaistenkin on vaikea työllistyä. Liian spesifillä tutkinnolla voi olla myös hankala löytää töitä. Esimerkiksi Matinheikki-Kokko (2002, 42) on tutkimuksessaan todennut erityisesti venäläisillä insinööreillä olevan vaikeuksia työllistyä Suomessa koulutustaan vastaaviin töihin. Länsimaiden ulkopuolella hankittua tekniikan alan koulutusta saatetaan pitää joko vanhentuneena tai muuten vain soveltumattomana suomalaisiin alan töihin. Toisaalta asia voidaan muotoilla myös niin, että suomalaiset työmarkkinat eivät osaa hyödyntää venäläisinsinöörien erikoisosaamista.

Tilanteet siis vaihtelevat valtavasti niin aloittain, mutta myös kansalaisuusryhmittäin. Korkeakoulutettujen maahanmuuttajien osaaminen on yhteiskunnalle resurssi, joka tulisi kuitenkin hyödyntää. Tästä syystä maahanmuuttajien kannustaminen tutkinnon tunnustamiseen tai ammatinharjoittamisluvan hakemiseen on ensiarvoisen tärkeää. Tällä tavoin maahanmuuttajat ja suomalaiset työnhakijat saadaan ainakin kelpoisuusvaatimuksiltaan samalle lähtöviivalle. Mikäli monikulttuuristen työyhteisöjen merkitystä ei Suomessa ymmärretä, saattaa yhä kansainvälistyvämmässä työelämässä olla edessä tilanne, jossa työmarkkinat tuhlaavat tulevaisuuden pääomia. Samalla pätevi-

tymis- ja täydennyskoulutuksen järjestäminen maahanmuuttajille on tärkeää myös heidän itsensä vuoksi: aikaisemman statuksen nopea romahtaminen sekä yhtäaikainen kelpaamattomuuden tunne kalvaa monen itsetuntoa niin, että oman alan töiden hakeminen voi olla ylivoimaisen vaikeaa.

Kirjallisuus

- Bauer, T. & Zimmerman, K.F. (1998). Occupational mobility of ethnic migrants. Research on immigration and integration in the metropolis. Working paper series 98-11. Vancouver Centre of Excellence.
- Forsander, A. (2002). Luottamuksen ehdot. Maahanmuuttajat 1990-luvun suomalaisilla työmarkkinoilla. Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja D 39/2002. Helsinki: Väestötutkimuslaitos, Väestöliitto.
- Forsander, A. & Alitolppa-Niitamo, A. (2000). Maahanmuuttajien työllistyminen ja työhallinto – keitä, miten ja minne? Työhallinnon julkaisuja 242. Helsinki: Työministeriö.
- Haapakorpi, A. (2004). Kulttuurista rajankäyntiä. Nuorten ja korkeakoulutettujen maahanmuuttajien koulutus- ja työmarkkinahistoria ja -orientaatio. Raportteja ja selvityksiä 43/2004. Helsinki: Palmenia.
- Harinen, P. (toim.) (2003). Kampailuja jäsenyyksistä. Etnisyys, kulttuuri ja kansalaisuus nuorten arjessa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisotutkimusseura, Julkaisuja 38.
- Huttunen, H-P. (2002). Akaateemisten ahdinko: miten päästä

- oman alan töihin? Teoksessa O. Lepola (toim.) Koto-maana Suomi. Kertomuksia maahanmuutosta 1999-2001. Helsinki: Työministeriö, Edita. 80-85.
- Janiskaja-Lahti, I. Liebkind, K. & Vesala, T. (2002). Rasismi ja syrjintä Suomessa. Maahanmuuttajien kokemuksia. Helsinki: Gaudeamus.
- Korkiasaari, J. & Söderling, I. (1994). Muuttoliike. Teoksessa S. Koskinen, T. Martelin, I-L. Notkola, V. Notkola & K. Pitkänen (toim.) Suomen väestö. Helsinki: Gaudeamus.
- Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta (1999). 9.4. 1999/493.
- Matinkeitti-Kokko, K. (2002) Kotoutumissuunnitelmana maahanmuuttajan kompetenssi kartoittamisvälineenä. Teoksessa O. Lepola (toim.) Koto-maana Suomi. Kertomuksia maahanmuutosta 1999-2001. Helsinki: Työministeriö, Edita. 41-50.
- Nätti, J. (1988). Työmarkkinoiden lohkoutuminen Suomessa. Työvoimapolitiittisia tutkimuksia Nro 78. Helsinki: Työvoimaministeriö.
- Opetushallitus. (2004). Ulkomailla suoritettujen tutkintojen tunnustaminen Suomessa. Helsinki: Opetushallitus.
- OPM (2002). ETA-alueen ulkopuolelta tulevien lääkäreiden ammatinharjoittamisoikeudet ja työllistyminen. Opetusministeriön työryhmien muistioita 8:2002. Helsinki: Opetusministeriö.
- Piore, J. (1979). Birds of passage. Migrant labor and industrial societies. Cambridge University Press.
- Pohjanpää, K. Paananen, S. & Nieminen, M. (2003). Maahanmuuttajien elinolot. Venäläisten, virolaisten ja vietnamläisten elämää Suomessa 2002. Elinolot 2003:1. Helsinki: Tilastokeskus.
- Rinne, R. (1998). Akateemiset tutkinnon muuttavana työmarkkinavaruutena. Teoksessa M-R, Järvinen, R. Rinne & E. Lehtinen (toim.) Yliopistot ja muuttuva työelämä. Turun yliopiston kasvatustieteiden laitos, Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus.
- Rouhelo, A. (2001). Akateemisten työllistyminen, tulevaisuuden muutostuulet ja piilevät työmarkkinat. Turun yliopiston kasvatustieteiden laitos, Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus.
- Saarinen, M. (2000). Tunnustetaanko tutkimukset? Tutkintojen tunnustaminen Euroopan unionissa esimerkkinä Suomen ja Saksan liittotasavallan tutkintojen vastavuoroinen tunnustaminen. Tampereen yliopisto.
- Salmio, T. (2000). Kylmän sodan loppuminen ja EU-jäsenyyden muuttivat Suomen maahanmuuttopolitiikkaa. Siirtolaisuus, Migration 2/2000. 21-26.
- Suikkanen, A. Linnakangas, R. Martti, S. & Karjalainen A. (2001). Siirtymien palkkatyö. Sitran raportteja 16. Helsinki: Sitra.
- Suurpää, L. (2002). Erilaisuuden hierarkiat. Suomalaisia käsityksiä maahanmuuttajista, suvaitsevaisuudesta ja rasismista. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, Julkaisuja 28.
- Suutari, M. (2003). Korkeakoulutettujen työelämäurien alkuvuodet. LAASER-projektin loppuraportti. Helsinki: AKAVA.
- Teichler, U. (1999). Higher education policy and the world of works: Chancing conditions and challenges. Higher Education Policy. Vol. 12, Issue 4, pp. 285-312.
- Tilastokeskus (2004). Ulkomaalaiset ja siirtolaisuus 2003. Väestö 2004:6. Helsinki: Tilastokeskus.
- Ulkomaalaislaki (2004). 30.4.2004/301.
- Ylänkö, M. (1997). Afrikkalaisten integraationäkymät. Pohdintoja Suomen lähtökohdista vastaanottajamaana. Teoksessa H. Schulman & V. Kanninen (toim.) Sovussa vai syrjässä? Ulkomaalaisten integroituminen Helsinkiin. Tutkimuksia 12. Helsingin kaupungin tietokeskus. 27-58.

Viitteet

- ¹ Artikkelin liittyy kirjoittajan väitöskirjatutkimukseen. Artikkelin on ilmestynyt aikaisemmin Aikuiskasvatus-lehden numerossa 2/2006.
- ² Nämä ns. työvoimapolitiittiset muuttajat tulevat maahan tiettyä työtehtävää varten. ETA-alueen ulkopuolisten maiden kansalaiset tarvitsevat Suomessa työskentelyä varten työntekijän oleskeluluvan (Ulkomaalaislaki 2004).
- ³ Tutkinnon tunnustamisella tai rinnastamisella viitataan prosessiin, jossa henkilö saa virallisen päätöksen siitä mihin hänen tutkintonsa kelpaa. Termiä tutkin-

non tunnustaminen käytetään EU/ETA -maissa suoritettujen tutkintojen kohdalla, rinnastamista puolestaan näiden maiden ulkopuolella hankituista tutkinnoista. Päätöstä haetaan pääosin Opetushallitukselta, mutta esimerkiksi terveydenhuollon alalla luvan ammatinharjoittamiseen antaa Terveydenhuollon oikeusturvakeskus (TEO). (Opetushallitus 2004.) Jatkossa käytän termiä tutkinnon tunnustaminen, koska valtaosa korkeakoulutetuista oli suorittanut tutkintonsa EU/ETA -maiden ulkopuolella.

- ⁴ Koulutustieto voi jäädä puuttamaan esimerkiksi silloin, kun koulutuksesta ei ole riittävästi näyttöä tai kun koulutusta ei voida verrata suomalaisen koulutusjärjestelmään. Koulutustieto jää puuttumaan myös tilanteissa, jossa henkilö ei ole ollut missään tekemissä tietoja päivittävien viranomaisten kanssa tai kun henkilöllä ei ole minkäänlaista koulutusta.
- ⁵ SPECIMA-projekti on valtakunnallinen Turun työvoimatoimis-

ton Kansainvälisten palveluiden hallinnoima ESR-projekti, jonka tavoitteena on luoda uusia pätevyitys- ja täydennyskoulutusmalleja sekä kehittää hyviä käytäntöjä korkeasti koulutetuille maahanmuuttajille.

- ⁶ Tulosten yleistettävyyden kannalta kyselyyn vastanneiden määrä on kuitenkin pieni.
- ⁷ Epätasaiset jakaumat eri koulutusaloilla selittyvät osittain SPECIMA-projektin eri alojen pätevyitys- ja täydennyskoulutuksilla sekä projektin muilla toimenpiteillä.
- ⁸ Myös Suomen kansalaisuuden saaneissa oli pakolaisia tuotavista maista lähtöisin olevia.
- ⁹ Naisten suuri osuus antaa mahdollisuuden tarkastella työllistymistä myös maahanmuuttajanaisten näkökulmasta, mikä on viimeaikaisissa tutkimuksissa jäänyt vähemmälle huomiolle.
- ¹⁰ Tarkasteluajankohta ”neljä vuotta Suomessa asumisen jälkeen” on valittu lähinnä maahanmuuttajien kotoutumista silmällä pitäen. Kotoutumislain mukaan

maahanmuuttajalla on oikeus kotoutumissuunnitelmaan enintään kolme vuotta ensimmäisen kotikunnan väestötietojärjestelmään merkitsemisestä. (Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 1999.) Kotoutuminen uuteen maahan ei luonnollisestikaan pääty tähän, vaan todellisuudessa kotoutuminen on pitkä ja yksilöllinen prosessi.

- ¹¹ Lukuun ei ole laskettu mukaan vuoden 2000 jälkeen Suomeen muuttaneita maahanmuuttajia.
- ¹² Tutkittavilla oli Suomeen muuton ja vuoden 2004 välillä ollut työsuhteita keskimäärin kaksi. Osalla ei ollut kyselyhetken mennessä ollut ainuttakaan työsuhdetta, osalla niitä oli ollut lukuisia (työsuhteiden maksimimäärä yhdellä maahanmuuttajalla oli 12).
- ¹³ Amanuensuurilla tarkoitetaan lääketieteen lisensiaatin tutkintoon kuuluvaa pakollista harjoittelua.

Kutsu kaukomailta

"National Museum of Ethnology in Japan" on kutsunut Siirtolaisuusinstituutin tutkijan, Krister Björklundin vierailevaksi professoriksi Osakaan lokakuusta 2006 toukokuuhun 2007.

Hänen tutkimuksensa aihe on "Integration and Social Adptation of Return Migrants in Finland and Japan - a comparative study of Integration Policies". Björklund on sen ajan virkavapaalla toimestaan Siirtolaisuusinstituutista.

English-Language Newspapers in Finland: The Advantages and Disadvantages for Immigrant Integration

Edward Dutton

As with the rest of Scandinavia, increasing numbers of foreigners have come to live in Finland in recent years, whether as workers, students or asylum-seekers. One of the changes heralded by this migration has been the development of news sources in Finland, either specifically aimed at immigrants or, at least, of appeal to them. While such new sources are well-established in countries such as Norway and Denmark, they are relatively new in Finland. This article will examine the different news sources aimed at immigrants in Finland and their relative advantages and disadvantages for immigrants, especially with regard to assimilation.

As stated, other Scandinavian countries have long established newspapers which appeal to foreigners such as *The Norway Post* and *The Copenhagen Post*. These are written in English, as it is widely accepted that this is the world's

---

Edward Dutton has a PhD in Religious Studies from Aberdeen University, in Scotland, (2006). His doctoral thesis was an anthropological study of fundamentalist Christian groups at universities. He is a Freelance lecturer and writer in Oulu.

lingua franca and immigrants would be very likely to speak this, even if they did not speak the vernacular.¹ Both newspapers are also written by natives of the country in question. These newspapers, ostensibly at least, report their own country's, or their own city's, news but in English. The articles are not slanted in any way towards the perceived interests of foreigners. For example the headline of one edition of *The Copenhagen Post* was simply, 'Brewery Bids Copenhagen Adieu,'² and this would be fairly typical. The same is true of *The Norway Post*.³ However, in both cases, the 'classifieds' tend to be aimed at or written by foreigners as in, 'My name is Mary and I am a 24 year old Veterinary student from the Caribbean . . .'⁴ The simple advantage of such newspapers, in terms of integration, is that it is easier for foreigners, who might not speak the vernacular, to understand what is happening in the country in which they live. Precisely because these newspapers are in English, it might be argued that they make the foreigner feel welcome in the country. They are evidence of an attempt, by the host country, to accommodate the needs of the foreigner. As such, according to various research

projects in this field, the immigrant may be more inclined to want to integrate, learn the language and so forth.⁵ Thus, the argument that such a newspaper, by being in English, is a disincentive to learn the vernacular can be countered, at least to some extent.

The two English-language newspapers in Finland are somewhat different from those in Norway and Denmark, and are also very different from each other. The larger of the two is *Six Degrees*. This is published in Helsinki but is available, free of charge, in other relatively large Finnish cities such as Turku, Tampere and Oulu. It tends to be given away in libraries and cheaper restaurants such as *Hesburger*. The editor of this monthly is Alexis Kouros, a journalist and film-maker and the magazine is ostensibly funded by substantial advertising. Unlike the other Nordic examples, the newspaper has a number of Non-Finnish writers and advertises for 'native English speakers' to write articles free-lance. However, the staff-writers are mainly Finnish. *Six Degrees* is overtly aimed at foreigners. It openly claims to be a 'multicultural' 'discussion forum,' to create dialogue between Finns and foreigners. It carries a

section entitled 'Cultural Bemusement,' in which foreigners swap amusing anecdotes about Finnish life. And it is, in general, interested in articles that relate to the benefits of a multicultural society in Finland and more broadly. Thus, unlike *The Copenhagen Post*, it is a clearly political newspaper with a fairly clear political agenda. To provide just a few examples, the February 2004 issue carried an article entitled 'Style Despite the Veil,' which encouraged the wearing of the Hijab amongst Finnish Muslims, examining it as a fashion item. The November 2005 issue carried an article entitled 'Racist Pack Design,' criticising apparently racist packaging of chocolate in Finland.⁶ Indeed, in general, the issue of racism in Finland occupies some space in *Six Degrees*. In the February 2006 issue, there was an article entitled, 'Racist Attacks . . . but in Karleby (Kokkola)' and this is not unrepresentative of the kind of article that it publishes. It also published articles criticising the publication of cartoons of the Prophet Mohammed.⁷

Certainly, there are advantages to this kind of magazine. In theory, at least, it brings foreigners in Finland together and attempts to advise them on how to find work. Thus, it could be seen to assist in 'immigrant morale,' an important factor when work is difficult to find and a language difficult to learn.⁸ The disadvantage, with regard to integration, is that such a magazine, by placing noticeable emphasis on racism in Finland, could compound the negative views that foreigners might develop about Finns or cause them to develop such views. It could

thus hinder integration. Certainly, the magazine has been fiercely attacked on politically far right, 'nationalist' discussion forums, with one member claiming that:

Six Degrees has a constant theme that it's always hammering home: Finns are ignorant, stupid, ugly, evil and racist, and the only way they can ever be accepted by the rest of the world is to open the borders for everyone to come here (although, of course, Finland is such an awful country and the Finns are such racist bigots that no-one would want to come here anyway, which is why we must welcome the thousands or hundreds of thousands clamouring to come here).⁹

The magazine has also been criticised on the Finnish cultural blog FinlandForThought.net. Criticism was specifically aimed at one of its regular writers, Dr Johanna Maula, who it accused of being a 'race baiter' – one who tries to bring out racism in people in order to discredit them.¹⁰

Moreover, the way in which *Six Degrees* allows foreigners to share perhaps unpleasant, racist experiences could be seen to assist in developing a sense of 'immigrant solidarity.' I do not wish to claim that this is objectively negative, but it might be seen to contribute to a situation in which, for foreigners, Finns become 'other' and distant. This, indeed, is often the starting-point of ghettoisation and separate identity.¹¹ However, this normally develops in relation to specific ethnic groups rather than a broad a group who happen to not to speak the vernacular, or not speak it well, but share a lingua franca.

The only other entirely English language newspaper published in Finland is *65 Degrees North*, which is online.¹² This is entirely run by foreigners, the editor is Ata Bos, who is Dutch and it was established in 2005. The newspaper, also monthly, is ostensibly aimed at English-speaking foreigners living in Oulu, northern Finland. In contrast to *Six Degrees*, writers are mainly foreign; from many different countries such as Romania, Germany and New Zealand and it is sub-edited by native English-speakers. Unlike *Six Degrees*, *65DN* attempts, to a far greater extent, to be an objective source of news, if only about Oulu. However, the articles tend to be heavily slanted towards the interests of foreigners. Thus, some representative examples include discussions of what to do before you come on an Erasmus term¹³, how a foreigner can survive financially in Oulu¹⁴ or what it is like to live in a certain district of Oulu.¹⁵ Like many local papers, it includes national news but with a local edge as in, 'Bird Flu on its way through Europe.'¹⁶ Most articles relate to Oulu to some way. However, it has published no articles focussing on racism in Finland or, indeed, articles that might be seen, in some respect, to criticise Finnish cultural life. Again, in integration terms, there are advantages and disadvantages to its approach. Oulu, as a city, has fewer immigrants than Helsinki, for example. Thus, it would be very easy for immigrants to feel alone and thus, like *Six Degrees*, *65DN* can assist with issues of morale. As with *Six Degrees*, it can also assist with making foreigners feel welcome as it is primarily a

project of Oulu City Council. But the most important advantage that it has over Six Degrees, is that it is not overtly political and certainly does not concentrate on racism. Thus, it does not compound negative views that foreigners might develop about Finns. Indeed, it is very positive about Finland, carrying articles that tend to explain the quirks of Finnish culture in a light-hearted way. In this sense, it could be seen to assist integration. The disadvantage, quite apart from its exclusive concentration on Oulu, is that it carries 'Finnish news' to an even lesser extent than Six Degrees. Thus, it leaves foreigners who do not speak Finnish excluded from what is happening in Finland in a way that, to their credit, newspapers such as The Copenhagen Post do not. Helsingin Sanomat carries an English-language section which does, like its Scandinavian counterparts, report national news in English.¹⁷ However, it is relatively small, carrying only one article from each section of the newspaper, and it is exclusively in the online edition.

Indeed, the fact that 65DN is exclusively online is perhaps another difficulty and one that it shares with Helsingin Sanomat's 'English Pages.' It is likely to only be read by Oulu immigrants with internet access. Thus, without meaning to generalise about income, it is probably more likely to be read by the educated foreigner, who perhaps works for Nokia, than an asylum-seeker from Somalia, who is probably less likely to have the internet. 65DN's online status may, of course, be a matter of finance rather than design. But, certainly, Six Degrees, despite its

highly political nature, is easily accessible to all foreigners in the cities in which it is distributed.¹⁸

Perhaps the most useful kind of newspaper, with regard to integration and foreigners in Finland, would carefully combine aspects of all three kinds assessed. The big advantage of The Copenhagen Post is that it conveys the news to foreigners. However, there is little that is specifically aimed at foreigners or allows them to discuss their experiences in the country. This is the advantage of the two Finnish newspapers but, it might be submitted, that Six Degrees' highly political nature and concentration apparent 'Finnish racism' does not necessarily assist integration. Time will tell, as more foreigners arrive, whether such a newspaper develops. But currently, in Finland, there are certainly some interesting and even politically controversial foundations to build upon.

Notes

¹ For further discussion see e.g.: Julianne House, (2003), 'English as a Lingua Franca: A Threat to Multilingualism?' in *Journal of Sociolinguistics*, 7:4.

² 'Brewery Bids Copenhagen Adieu,' in *Copenhagen Post*, (23rd February 2006).

³ For example, 'Royal Baptism on Saturday' in *Norway Post*, (1st March 2006).

⁴ 'Classifieds,' in *Norway Post*, (1st March 2006).

⁵ For example, Aoife Collins, (March 2002), *The Needs of Asylum Seekers in Cork*, NASC.

⁶ Nigel Watson, (Nov 2005),

'Racist Pack Design' in *Six Degrees*.

⁷ Alexis Kouros, (February 2006), 'Caricaturing Freedom' in *Six Degrees*. Their publication was supported by both The Copenhagen Post and The Norway Post.

⁸ This point is made, for example, by: Louis Wroth, (Nov. 1941), 'Morale and Minority Groups' in *American Journal of Sociology*, 47:3.

⁹ Stormfront.org, ('White nationalist' discussion website). Of course, such groups are small and cannot be seen as representative of Finnish opinion.

¹⁰ FinlandForThought.net. (3rd May 2005), 'Johanna Maula – Race Baiter.' Again, it should be emphasised that almost nothing has been written on Six Degrees in the mainstream Finnish media.

¹¹ The development of such an identity has been discussed in depth in, for example, Stephen Reicher and Nick Hopkins, (2001), *Self and Nation*, London: Sage.

¹² I should mention that I have personally written for 65 Degrees North, but in discussing it in this article, I aim to provide a wholly objective assessment.

¹³ Nina Lah, (25th January 2006), 'Things to do before going on Exchange' in www.65degreesnorth.com

¹⁴ Caroline Liebenow, (Oct 2005), 'Why Pay More? A Guide to Saving Money in Oulu,' in www.65degreesnorth.com

¹⁵ Li Qing, (27th February 2006), 'A Slice of Life: Kempele' in www.65degreesnorth.com

¹⁶ Timo Roth and Antje Neumann, (27th February 2006), 'Bird Flu

on its way through Europe,' in www.65degreesnorth.com

¹⁷ Helsingin Sanomat's English pages can be found at <http://www.hs.fi/english/>

¹⁸ As an aside, it should be mentioned that there is also a monthly Russian-language newspaper in Finland called

Spektr. It carries news on cultural events. As with English language newspapers, it could be seen as welcoming but also a means of maintaining a Russian identity and not assimilating. Indeed, this, unlike an English-language paper, would bolster a specific ethnic identity. Thus, as

with others, it is possible to be fairly ambivalent about its effect on integration. Also assorted English-language information sites have developed such as Virtual Finland from 1995 and also English-language 'Blogs' relating to Finnish life such as FinlandForThought.

Ruotsin Suomalainen - ruotsinsuomalaisten äänitorvi

Ruotsinsuomalaisella lehdistöllä on pitkät perinteet: 1800-luvun lopulta lähtien Ruotsissa on ilmestynyt yli 100 ruotsinsuomalaista lehteä. Monet pienet lehdet ovat kuihtuneet pois, sitä mukaa kuin suomalaiset ovat integroituneet ruotsalaiseen yhteiskuntaan eivätkä esimerkiksi kielisyydestä enää koe ruotsinsuomalaista lehdistöä välttämättömänä. Julkinen tuki lehdille on pientä; pääasiassa ne saavat selvitä tilaus- ja ilmoitustuloilla, ja tämä on koitunut monen ulkosuomalaislehden kompastuskiveksi.

Ensimmäinen joka arkipäivä Ruotsissa ilmestynyt suomenkielinen sanomalehti oli Finn-Sanomat, jota julkaistiin vuosina 1974-1985. Sitten tuli pitkä tauko, kunnes Viikkoviestin perustalle rakennettu Ruotsin Sanomat rupesi ilmestymään päivittäin vuonna 2003. Taloudelliset vaikeudet johtivat lehden konkurssiin jo kahden vuoden päästä.

Ruotsinsuomalainen tilaajakunta ei näytä riittävän suomenkielisen päivälehdessä taloudelliseen ylläpitoon, mutta kerran viikossa ilmestyvä lehti löytää vielä tarpeeksi lukijoita. *Ruotsin Suomalainen* -lehti on onnistunut saavuttamaan vakaan aseman. Sen

perusti Ruotsin suomalaisseurojen keskusliitto vuonna 1964 liiton järjestölehdiksi. Aluksi lehti ilmestyi kuukausittain, ja vuodesta 1972 viikoittain. Samalla se

kehittyi järjestölehdettä yleisanomalehdiksi. Ainoana valtakunnallisena suomenkielisenä lehtenä Ruotsissa siitä tuli nopeasti suosittu.

Ajoittain Ruotsin Suomalainen on ollut taloudellisissa vaikeuksissa. Kun Tapani Kekki vuonna 1998 osti lehden osake-enemmistön, tilaajia oli kolmisentuhatta. Sen jälkeen tilaajakunta on kasvanut no-

peasti. Nyt levikki on noin 9000. Päätoimittajan lisäksi vakituisen henkilökuntaan kuuluu graafikko. Seitsemän henkilöä tekee lehdelle työtä tilausten ja ilmoitusten parissa. Alueitoimittajia on yhdeksällä paikkakunnalla ja muita vakinaisia avustajia ja pakinoitsijoita on parikymmentä, muutama myös Suomessa.

Lehti kirjoittaa laajasti oman maan tapahtumista, jonkin verran uutisista maailmalta ja tietysti Suomen asioista. Joka numerossa on urheiluliite. Ruotsinsuomalaisten omat asiat ovat kuitenkin tärkeimmät, koska niistä ei kirjoiteta Suomen eikä Ruotsin muussa lehdistössä.

Usein vanhempi polvi ei halua turvautua sähköiseen tiedonvälitykseen, vaan haluaa mieluummin lehden omalle pöydälleen. Ruotsin Suomalaisella on nykyisellään ainoan valtakunnallisen ruotsinsuomalaisen lehden tärkeä asema suomalaisen identiteetin ja kulttuurin säilymiselle Ruotsissa, eikä vähiten suomenkielen ylläpitäjänä.

Lehteä voi lukea myös netissä: www.ruotsinsuomalainen.com

Krister Björklund

Työttömät ja työvoiman ulkopuolella olevat maahanmuuttajat: kokemuksia kotouttamistoiminnasta

Anna Mikkonen

Artikkeli perustuu Väestöliiton julkaisussa (Alitolppa-Niitamo, Söderling & Fågel 2005) olleeseen artikkeliini. Artikkelin koskee työttömille sekä työvoimaan kuulumattomille maahanmuuttajille järjestettyä kotouttamistoimintaa. Selvitys oli osa kansainvälistä EU-hanketta¹. Selvityksellä halutaan erityisesti tuoda esiin toimivia ja maahanmuuttajien hyvin vastaanottamia toimintoja. Lisäksi tuodaan esiin niitä kohderyhmiä, jotka jäävät helposti kotouttamistoiminnan ulkopuolelle. Selvitystä varten haastateltujen tahojen ehdotukset on koottu suosituksiksi ja hyviksi käytännöiksi artikkelin loppuun.

Taustaksi

Työssä käyvät ja opiskelevat maahanmuuttajat käyttävät ajastaan suurimman osan työhön tai opiskeluun. Työttömien ja työvoiman ulkopuolella olevien (muiden kuin opiskelijoiden) maahanmuuttajien päivien kulusta ja tarpeista ei kuitenkaan tiedetä paljoa. Nämä ryhmät ovat usein kotoutumisen näkökulmasta muita heikommassa

VTM Anna Mikkonen työskenteli Väestöliiton Väestöntutkimuslaitoksella keväällä 2003 tehden kyseisestä aiheesta selvitystä Euroopan Unionille.

asemassa ja tarvitsevat siksi erityisiä toimenpiteitä päästäkseen mukaan suomalaisen yhteiskunnan toimintaan.

Tilastojen mukaan työvoiman ulkopuolella olevien maahanmuuttajien osuus on Suomessa korkea. Ulkomaan kansalaisista on työkäisiä huomattavasti suurempi osa kuin suomalaisista. Työvoimaan työkäisistä maahanmuuttajista kuuluu vain noin 43%. Työvoiman ulkopuolella olevat ovat esimerkiksi kotityötä tekeviä, opiskelijoita tai sairaan- tai eläkkeellä olevia. (Työministeriö 2005a.)

Väestöliiton selvityksen tavoitteena oli:

1. Selvittää, minkälaisia kotouttamistoimintoja työttömille ja työvoiman ulkopuolella oleville maahanmuuttajille on olemassa.
2. Selvittää, minkälaisia tarpeita ja toiveita kohderyhmällä on kotoutumiseen tähtäävän toiminnan suhteen.
3. Tunnistaa erityisryhmiä ja heidän tarpeitaan.

Selvityksen tiedot kerättiin keväällä 2003 haastatteleamalla henkilöitä, joilla oli oman toimintansa kautta hyvä näkemys juuri työttömien ja työvoiman ulkopuolella olevien maahanmuuttajien tilanteesta. Haastateltavat olivat viranomaisia, kansalaisjärjestöjen edustajia, työllistämisen- ja kotoutta-

mispalvelujen sekä maahanmuuttajien järjestöjen työntekijöitä. Suurin osa haastatteluista tehtiin pääkaupunkiseudulla (Helsinki, Espoo, Vantaa). Lisäksi haastateltiin muutamia henkilöitä Turun kaupungin Sosiaalikeskuksesta sekä järjestöistä. Monet haastateltavista olivat itsekin taustaltaan maahanmuuttajia.

Kotouttamislaki

Vuonna 1999 hyväksyttiin laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta (L 9.4.1999/493). Lain tavoitteena on edistää maahanmuuttajien kotoutumista ja tasa-arvoa sellaisilla toimenpiteillä, jotka tukevat yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen saamista. Lailla pyritään muun muassa parantamaan työkäisten sijoittumista työmarkkinoille.²

Maahanmuuttajalla, jolla on oleskelulupa ja kotikunta, ja joka ilmoittautuu työttömäksi tai saa tietyin edellytyksin toimeentulotukea, on oikeus kotoutumissuunnitelmaan. Suunnitelma tehdään korkeintaan kolmeksi vuodeksi, ja siihen sisällytetään toimenpiteitä, jotka lisäävät maahanmuuttajan ja hänen perheensä valmiuksia toimia työmarkkinoilla ja yhteiskunnassa. Näitä voivat olla esim. kieli- ja yhteiskuntatietouden opinnot.

Kotoutumissuunnitelmia on perinteisesti tehty lähinnä työvoimaan kuuluville maahanmuuttajille. Viime vuosina on kuitenkin huomattu, että useat erilaiset maahanmuuttajaryhmät, kuten kotiäidit, teini-ikäiset nuoret ja vanhuksset, tarvitsevat oman kotoutumissuunnitelman. Ehdotuksessa uudeksi kotouttamislaisiksi suositellaankin, että muun muassa lapsille ja nuorille laaditaan yksilölliset kotoutumissuunnitelmat.

Suunnitelmien tekeminen aikaisempaa useammille ei kuitenkaan yksinään riitä. Suunnitelmia on kritisoitu siitä, että käytännön toteutus kangertelee erilaisista syistä (esim. sopivan tarjonnan puute kyseisellä paikkakunnalla, maahanmuuttajan motivaatio-ongelmat, suunnitelman jääminen vieraaksi maahanmuuttajalle).

Monet kunnat ovat vastanneet kotouttamispalveluihin kohdistuneeseen kritiikkiin vetoamalla siihen, etteivät resurssit riitä palvelujen järjestämiseen. Myös suomalaiset työnantajat ovat saaneet osansa kritiikistä, sillä koulutetuilla ja kielitaitoisillakin maahanmuuttajilla on ollut lähes ylipääsemättömiä vaikeuksia työllistyä. Lisäksi on katsottu, että perinteiset kotouttamistoimenpiteet painottuivat aikaisemmin liian yksipuolisesti työllistymiseen ja työkäiseen väestöön.

Tutkimuksen näkökulmia maahanmuuttajien ajankäyttöön³

Maahanmuuttajien ikärakenne on huomattavasti nuorempi kuin suomalaisten. Nuoria perheitä on suhteessa enemmän, mikä puolestaan selittää työvoimaan kuulumatto-

mien suurta osuutta, sillä monet naiset hoitavat kotona pieniä lapsia. Ikärakenne ja vaikeudet päästä työmarkkinoille selittävät osaltaan myös sitä, että maahanmuuttajat opiskelevat suomalaisia useammin. (Forsander 2002.)

Tutkimustulokset kertovat ns. perinteisistä miehen ja naisen rooleista osassa maahanmuuttajaperheistä, mutta toisaalta myös roolien muuttumisesta. Marja Tiilikaisen (1999, 2003) tekemä tutkimus somalinaisten keskuudessa kertoo muun muassa perinteisten sukupuoliroolien ja niiden mukaisen työnjaon muuttumisesta monissa somaliperheissä. Perinteisesti perheiden äidit ovat kiireisiä kotitöiden vuoksi, sillä ruuanlaitto sekä kodista ja lapsista huolehtiminen on yleensä äitien vastuulla. Naisten onkin vaikea osallistua kodin ulkopuolisiin tapahtumiin tai toimintaan. Osa pikkulapsista on kuitenkin päivähoitossa, jolloin äideille jää enemmän omaa aikaa. Monet naiset ovat yhteydessä ulkomaailmaan lähinnä puhelimen ja television välityksellä. (Tiilikainen 1999, 71–74; Tiilikainen 2003.)

Toisaalta sukupuoliroolit ovat Tiilikaisen mukaan alkaneet muuttua somaliperheissä: miehet ovat esimerkiksi alkaneet hoitaa lapsia ja osallistua kotitöihin aikaisempaa ahkerammin. Monet somalmiehet ovat työttömyyden vuoksi kokeneet kadottaneensa auktoriteettinsa perheen elättäjinä, mutta ovat löytäneet tilalle uusia asioita. Monet kokevat esimerkiksi aktiivisen toiminnan moskeijoissa hyödylliseksi. (Tiilikainen 1999, 74–76; 2003.)

Petra Ekberg-Kontula (2000) selvitti parinkymmenen afrikka-

laistaustaisen naisen näkemyksiä koulutuksesta ja työllistymisestä. Naiset käyttivät suurimman osan ajastaan lasten hoitamiseen, muutenkin heidän päivittäinen rytminsä määrätty lasten koulunkäynnin ja harrastusten mukaan. Niillä naisilla, joilla ei ollut omia lapsia, oli enemmän harrastuksia kuin muilla naisilla. Suurin osa naisista vietti illat ja viikonloput ystävien kanssa, kotitöiden parissa, ostoksilla, televisiota katsellen tai moskeijassa. Tutkimukseen osallistuneet naiset kaipaavat mielekästä tekemistä ja seuraa. (Ekberg-Kontula 2000, 20–22.)

Kati Myrén (1999) on tutkinut maahanmuuttajien liikuntaharrastuksia ja vapaa-aikaa. Tulosten mukaan yhdessäolo perheenjäsenen ja ystävien kanssa, lukeminen, radion kuuntelu ja TV:n katselu ovat maahanmuuttajille yleisempiä ja tärkeämpiä vapaa-ajan viettotapoja kuin urheilu. Tutkitut kokivat lisäksi, että koulunkäynti ja työnteko ovat urheiluharrastuksia tärkeämpiä. Silti lähes kaikki tutkimuksessa mukana olleet tekivät jotain fyysistä ainakin kerran viikossa. Myrénin tutkimustulosten mukaan urheiluharrastukset voivat edesauttaa kotoutumista, sillä harrastusten parissa maahanmuuttajat voivat myös tutustua suomalaisiin ja oppia suomea. (Myrén 1999.)

Kotouttamistoiminnat ja kohderyhmät

Erilaisia kotouttamistoimintoja järjestävät kunnat, järjestöt, yhdistykset ja seurakunnat. Nämä toiminnot voivat olla niiden ns. normaalitoimintaa tai sitten määrääjäksi rahoitettuja projekteja, ja

niillä tähdätään maahanmuuttajien kotouttamiseen, työllistymiseen ja vahvistumiseen. Tavoitteena on myös maahanmuuttajien voimavarojen aktivoiminen, syrjäytymisen ehkäiseminen sekä yhteistyön kehittäminen viranomaisten, kansantasomalaisten kansalaisjärjestöjen ja maahanmuuttajien järjestöjen välillä.

Kotoutumissuunnitelmiin kuuluvien kotouttamistoimintojen lisäksi on monenlaista muuta toimintaa, jonka kohderyhmänä voivat olla jotkin tietyt etniset ryhmät, ikäryhmät tai muut erityisryhmät. Jotkut toiminnat on taas tarkoitettu kaikille halukkaille maahanmuuttajille.

Työttömille ja suurimmille maahanmuuttajaryhmille - esimerkiksi somaleille ja venäläisille - on olemassa varsinkin pääkaupunkiseudulla ja suurimmissa kunnissa erillisiä projekteja ja kursseja. Joidenkin haastateltavien mukaan pienemmät, mutta kuitenkin lukumäärältään merkittävät vähemmistöt (esim. kurdit) kokevat, että heidän ryhmänsä jää tällaisessa palvelutarjonnassa helposti vaille riittävää huomiota.

Suomeen tulleiden maahanmuuttajien taustat ja tilanteet ovat moninaisia. Niinpä myös maahanmuuttajaryhmien ja yksilöiden tarpeet sekä palveluja koskevat toiveet saattavat vaihdella suuresti. Ei ole helppoa järjestää toimintaa, joka vastaisi kaikkien toiveita ja tarpeita.

Myös uudessa maassa asumisen aika ratkaisee tarvittavan tuen laadun: vasta maahan tulleet tarvitsevat aivan erilaista tukea kuin täällä jo pidempään olleet. Lisäksi kieli, uskonto ja etninen tausta saattavat jakavaa maahanmuutta-

jataustaisia asiakkaita keskenään erilaisiin ryhmiin. Osa ryhmistä taas huolehtii mieluummin asioistaan ja ongelmistaan oman ryhmänsä sisällä, sillä ulkopuolisten tuki saatetaan kokea leimaavana ja häpeällisenä. Varsinkin Suomessa pidempään asuneet ryhmät ovat usein jo luoneet omat tukiverkostonsa yhteisön sisällä.

Haastateltavien mukaan yksi keskeinen ongelma kotouttamistoiminnan suunnittelussa on se, että kotouttamistoiminnan kysyntä ja tarjonta on vaikea saada kohtaamaan ajallisesti ja alueellisesti. Samaan aikaan kun kaikki halukkaat eivät mahdu vaikkapa leireille, on kuitenkin myös maahanmuuttajille suunnattuja toimintaa, johon ei löydy tarpeeksi kävijöitä tai kävijöiden määrä vaihtelee suuresti. Kun jotakin uutta aloitetaan kestää myös aikansa, ennen kuin sana leviää ja osallistujia alkaa tulla.

Pakolaisille on usein tyypillistä, että he haaveilevat paluusta lähtömaahansa monien vuosien ajan saapumisensa jälkeen. Monet joutuvat kuitenkin muuttamaan asennettaan kotoutumista kohtaan vuosien kuluessa, kun he huomaavat, etteivät voikaan palata kotimaahansa niin nopeasti kuin olivat alun perin suunnitelleet. Haastateluissa kävi myös ilmi, että kun uudessa maassa on vierähtänyt useita vuosia, eivät monien perheiden lapset enää halua palata vanhempiansa lähtömaahan.

Tarvitsevatko maahanmuuttajat erillistoimintaa?

Kotouttamistoiminta voidaan jakaa kolmeen tasoon: sosiaali-

seen, tiedolliseen ja toiminnalliseen⁴. Sosiaaliseen tasoon kuuluvat sellaiset toiminnat, joiden tavoitteena on maahanmuuttajien psykososiaalisen tilanteen vahvistaminen. Tällainen toiminta mahdollistaa sosiaalisten verkostojen luomisen sekä vertaisryhmien muodostumisen. Tiedolliseen tasoon taas kuuluu kielitaidon ja esimerkiksi yhteiskuntataitojen ja työllistymisedellytysten kehittäminen. Toiminnallinen taso puolestaan pitää sisällään muun toiminnan, joka voi olla lähes mitä tahansa kerhoista erilaisiin retkiin. Haastateltavien mukaan toimintoihin osallistuminen auttaa työttömiä ja työvoiman ulkopuolella olevia maahanmuuttajia saamaan säännöllisen päiväjärjestyksen, se edesauttaa kielen oppimista ja muihin samassa tilanteessa oleviin tutustumista.

Kuntien lisäksi useat yhdistykset järjestävät toimintaa, palveluja, kursseja ja neuvontaa. Haastateltavien mukaan kolmannella sektorilla onkin Suomessa merkittävä rooli kotoutumisen edistämisessä. Myös maahanmuuttajien omat yhdistykset järjestävät yhä enemmän toimintaa sekä ajavat maahanmuuttajien asioita. Seurakunnat ja muut uskonnolliset yhteisöt näkevät uskonnon usein siltana maahanmuuttajan ja yhteiskunnan välille ja pyrkivät tukemaan kotoutumista tätä kautta.

Haastateltavat korostivat sitä, että myös etnisten yhteisöjen rooli on tärkeä kotoutumisessa. Kun yhteisö tukee yksilöitä, heillä ei ole pelkoa oman kulttuurin menettämisestä eivätkä he vastusta uuden oppimista. Tällainen yhteisö näkee kotouttamistoiminnan positiivisena, sillä se ymmärtää, et-

tä tieto ympäröivästä yhteiskunnasta voi tehdä yhteisöstä entistä vahvemman.

Maahanmuuttajille suunnattujen erillistointojen tarvetta on toisinaan kyseenalaistettu. Haastateltavien mukaan projektit ja muu erillistointi eivät voi korvata peruspalveluja, mutta ne voivat täydentää ja kehittää niitä. Erillisen maahanmuuttajatoiminnan tarkoitus onkin yleensä tukea viranomaisten ja kuntien järjestämiä palveluja eikä tuottaa päällekkäistä tarjontaa. Haastateltavien mukaan suuri osa heidän työtään on opastaa maahanmuuttajia löytämään kunnalliset palvelut ja opettaa käyttämään niitä. Tavoitteena on, että vähitellen kaikki asiakkaat oppivat itse huolehtimaan päivittäisistä asioistaan ja pystyvät neuvomaan myös yhteisöään niin, että tieto leviää.

Useimmat haastateltavat pitivät Suomen sosiaali- ja terveyspalveluja niin kattavina ja tasokkaina, ettei erityispalveluja varsinkaan näillä sektoreilla tarvita. Haastatellut kantasuomalaiset ja maahanmuuttajataustaiset työntekijöillä on usein joustavammasta mahdollisuudesta muokata toimintonsa maahanmuuttajien tarpeiden mukaisiksi. Eräs haastateltava kuvasi tilannetta sanomalla, että ”viranomaisilla on aikaa tavata kerran kuussa, mutta maahanmuuttaja-asiakkailta olisi aikaa tavata 30 päivänä kuussa”. Projektien työntekijöiden kanssa voi olla helpompaa luoda luottamukselliset suhteet, sillä monet työntekijät ovat itsekin maahanmuuttajataustaisia ja saattavat puhua samaa kieltä. Työntekijät voivat auttaa asiakkaitaan kädestä pitäen lähtemällä mukaan esimerkiksi lääkärikäynnille.

Muutamilla järjestöillä ja yhdistyksillä on erillistä maahanmuuttajille suunnattua toimintaa.

Lisäksi monet ovat alkaneet kehittää kantasuomalaisille tarkoitettuja toimintojaan myös paremmin maahanmuuttajille soveltuviksi ja monikulttuurisiksi. Uudistus-työtä tarvitaan kuitenkin vielä laajalti. Jotkut toimijat taas toivottavat maahanmuuttajat perheineen tervetulleiksi mukaan kaikille avoimeen toimintaansa. Maahanmuuttajien mukaan saaminen vaatii yleensä kuitenkin erityistä tiedottamista, joustavuutta ja erilaisten kohderyhmien huomioon ottamista.

Haastattelujen satoa toimintamuodoista

Haastateltavat kertoivat sellaisesta maahanmuuttajille suunnatus- ta toiminnasta ja palveluista, jotka on koettu tarpeelliseksi ja jotka ovat suosittuja maahanmuuttajien keskuudessa. Osa toiminnoista voi olla maahanmuuttajien vapaaehtoisvoimin toimivia ja osa heitä työllistäviä.

Järjestöjen ja yhdistysten maahanmuuttajatoiminnassa työntekijöillä on usein joustavammasta mahdollisuudesta muokata toimintonsa maahanmuuttajien tarpeiden mukaisiksi. Eräs haastateltava kuvasi tilannetta sanomalla, että ”viranomaisilla on aikaa tavata kerran kuussa, mutta maahanmuuttaja-asiakkailta olisi aikaa tavata 30 päivänä kuussa”. Projektien työntekijöiden kanssa voi olla helpompaa luoda luottamukselliset suhteet, sillä monet työntekijät ovat itsekin maahanmuuttajataustaisia ja saattavat puhua samaa kieltä. Työntekijät voivat auttaa asiakkaitaan kädestä pitäen lähtemällä mukaan esimerkiksi lääkärikäynnille.

Tiedotus- ja neuvontapisteet

Maahanmuuttajille tarkoitettujen tiedotuspisteet ovat tarpeellisia, sillä monet tarvitsevat varsinkin alkuvaiheessa neuvontaa omalla kielellään. Lisäksi monet maahanmuuttajat kokevat asioista suomalaisille tai ylipäättään ulkopuolisille puhumisen vaikeaksi tai pelkäävät tietojen leviävän. Yleisimmät kysymykset pääkaupunkiseudulla sijaitsevilla tiedotuspisteissä koskevat työnsaantia, asumista, sosiaaliturvaa, terveysasioita, oleskelu- ja työlupia, kielikursseja, avioeroja sekä jokapäiväiseen elämään liittyviä käytännön asioita.

Kohtaamispaikat

Monikulttuuriset keskuksot ja muut kansainväliset kohtaamispaikat ovat tärkeitä maahanmuuttajille, jotka ovat tottuneet kotimaassaan yhteisölliseen kanssakäymiseen. Keskuksissa kävijät voivat tavata toisia maahanmuuttajia ja kantasuomalaisia, käyttää tietokoneita ja internetiä, tehdä esimerkiksi käsitöitä ja kahvitella. Keskuksissa vanhemmilla on mahdollisuus nähdä, mitä lapset ja nuoret puuhaavat. Vanhemmat ihmiset taas ovat nuoremmille roolimalleja omaan kulttuuriin ja Suomessa elämiseen.

Myös naisten tai miesten kahvilat ja ”olohuoneet” ovat suosittuja. Monille naisille monikulttuurinen naistenkahvila saattaa olla ainoa kerta viikossa, jolloin he ovat ”vapaalla” ilman lapsia. Kahvilat tarjoavat tilaisuuden naisten keskinäisiin keskusteluihin. Haastateltavat pitivät naisten verkostoja erittäin tärkeinä naisten aseman

paranemisen ja aktiivisuuden kannalta.

Muu toiminta

Haastateltavien mukaan sekä monikulttuuriset leirit että erikseen tietyille maahanmuuttajaryhmille järjestetyt leirit ovat olleet varsinkin pääkaupunkiseudulla kesäisin niin suosittuja, etteivät läheskään kaikki halukkaat ole mahtuneet mukaan. Leirien suosioon on varmasti useita syitä. Osallistujat nauttivat virkistäytymisestä ja ympäristönvaihdoksesta. Leirit ovat vaihtelua kotiäideille sekä työttömille että yksinäisille. Useimmilla maahanmuuttajaperheillä ei myöskään ole Suomessa kesämökkiä, mummolaa tai läheisiä sukulaisia. Leirien lisäksi järjestöjen ja kuntien järjestämät retket tuovat maahanmuuttajaperheille kaivattua vaihtelua arkeen.

Maahanmuuttajille suunnatut keskustelutilaisuudet on myös koettu tarpeellisiksi, ja ne ovat suosittuja. Tärkeitä aiheita ovat muun muassa lasten kasvattaminen kahdessa kulttuurissa, suomalaisen yhteiskunnan toimintatavat, ympärileikkaukset, työllistyminen ja yritystoiminta. Monet maahanmuuttajayhdistykset järjestävät lisäksi koraanikouluja sekä oman maan historian ja kulttuurin opetusta lapsille ja aikuisille.

Erityisesti monet muslimiryhmät toivovat erikseen naisille ja miehille suunnattuja urheiluryhmiä. Esimerkiksi jumppa ja uinti ovat suosittuja maahanmuuttajanaisten keskuudessa silloin, kun heille järjestetään oma ryhmä tai uintivuoro. Monilla naisilla on särkyjä ja kipuja, joihin lii-kunta auttaa.

Joissakin projekteissa koulujen ja maahanmuuttajaperheiden välistä yhteistyötä on pyritty lisäämään. Pyrkimyksenä on, että vanhemmat tietäisivät paremmin mitä lasten koulunkäyntiin kuuluu, mitä perheeltä edellytetään ja mistä asioista taas koulu huolehtii. Vanhemmilla saattaa olla epärealistisia odotuksia lastensa opintoja kohtaan, sillä he eivät aina tiedä tarpeeksi suomalaisesta koulujärjestelmästä.

Haastattelujen satoa ryhmäkohtaisten erityispalvelujen tarpeesta

Haastateltavat ilmaisivat huolensa useista erityisen vaikeassa tilanteessa olevista maahanmuuttajaryhmistä. Nämä maahanmuuttajaryhmät tulisi ottaa paremmin huomioon niin lainsäädännössä kuin palveluissakin. Seuraavassa kuvataan tarkemmin näiden ryhmien tilannetta.

Ikääntyvien maahanmuuttajien kasvava ryhmä

Monet ikääntyvistä maahanmuuttajista ovat tulleet Suomeen melko iäkkäinä eivätkä kaikki ole oppineet suomea - muusta kotoutumisesta puhumattakaan. Monilla ei ole lainkaan työkokemusta tai ansiotuloja Suomesta. Lisäksi useilta puuttuu sosiaalinen verkosto. Myös heidän taloudellinen tilanteensa saattaa olla heikko ja kotimaan eläke olematon. Eläkeläisten tilanne on kuitenkin helpottunut jonkin verran, sillä nykyään taloudellisen tuen tarpeessa olevat yli 65-vuotiaat maahanmuuttajat voivat viiden vuoden yhtäjaksoisen maassaoleskelun jälkeen saada maahanmuuttajien erityistukea (L 20.12.2002/1192).

Useimmilla ikääntyvillä maahanmuuttajilla ei ole realistisia työllistymismahdollisuuksia. Työllistymiseen ja työssä tarvittavien taitojen kehittämiseen tähtäävä kotoutuminen ei yleensä sovellu sellaisenaan iäkkäille maahanmuuttajille. Lapset eivät välttämättä enää hoida ikääntyviä vanhempiaan - kuten monien maahanmuuttajien kotimaassa on tapana - ja kielitaidottomien vanhusten voi olla vaikea sopeutua vanhainkotiin. Joissakin kunnissa iäkkäiden maahanmuuttajien tarpeita on jo alettu ottaa kiitettävästi huomioon. Lisätoimia kuitenkin tarvitaan vielä paljon, sillä iäkkäät maahanmuuttajat ovat jatkuvasti kasvava ryhmä.

Maahanmuuttajamiehet - unohdettu ryhmä?

Monet haastateltavat olivat huolissaan maahanmuuttajamiesten tilanteesta. Heidän mukaansa lapset ja naiset on otettu huomioon Suomessa melko hyvin, mutta miehet ovat jääneet liian vähälle huomiolle. Vaikka maahanmuuttajamiesten saattaa olla naisia helpompaa liikkua kaupungilla, osallistua kursseille ja tutustua ihmisiin, tarvitsisivat monet heistä kuitenkin tukea.

Avun tarvetta voi olla vaikea myöntää. Monissa kulttuureissa miehen oletetaan olevan perheen pää ja tukevan muita perheenjäseniä, vaikka tämä olisikin tietämättömän uuden maan tavoista ja vailla ansiotyötä. Miehillä on usein naisia korkeampi kynnys tulla mukaan esimerkiksi maahanmuuttajien ryhmätoimintaan. Muutamat haastateltavat pitivät maahanmuuttajataustaisten poikien ja nuorten miesten syrjäytymisvää-

raa suurempana kuin samanikäisten tyttöjen ja nuorten naisten.

Suomessa on perheellisten maahanmuuttajataustaisten miesten lisäksi paljon myös yksinäisiä ja perheenyhdistämistä odottavia miehiä sekä eronneita miehiä. Useilta puuttuu perheen lisäksi muu sosiaalinen verkosto. Haastateltavien mukaan monet maahanmuuttajamiehet kaipaavat hyödyllistä toimintaa, jossa voi saada aikaiseksi jotakin konkreettista, esimerkiksi työpajoja, yhdistys- ja talkootoimintaa.

Luku- ja kirjoitustaidottomat

Naisten, lasten, nuorten, miesten ja iäkkäiden maahanmuuttajien lisäksi on useita muita maahanmuuttajaryhmiä, jotka tarvitsevat tukea. ETNO:n (2005) selvityksen mukaan luku- ja kirjoitustaidottomat kuuluvat syrjäytyvien riskiryhmään. He tarvitsevat erikseen suunniteltuja luku-, kirjoitus- ja kielikursseja. Lukutaidottomat aikuiset ovat riippuvaisia muista perheenjäsenistä – usein omista lapsistaan. Työnhaku ja jopa liikuminen saattaa olla heille erittäin hankalaa.

Traumatisoituneet maahanmuuttajat

Traumatisoituneet kokemukset vaikeuttavat monien maahanmuuttajien kotoutumista, ja osa heistä on vaarassa syrjäytyä. Erityisesti pakolaisina ja turvapaikanhakijoina maahan tulleilla on usein vaikeita sotaan, kidutukseen ja läheisten menettämiseen liittyviä kokemuksia. Masennus ja mielenterveysongelmat saattavat sekoittaa todellisuuden ja kuvitelmat. Haastateltavien mukaan monet saattavat traumatisoitumisen vuoksi suh-

tautua kielteisesti viranomaisten tai muiden tahojen yrityksiin tulla heille apua tai palveluja. Myös uuden tiedon vastaanottaminen ja keskittyminen saattaa olla vaikeaa. Tilannetta hankaloittaa se, että työntekijät eivät aina ole tietoisia asiakkaan traumaattisista kokemuksista tai eivät tule ajatelleeksi, että ne saattavat puhjeta pintaan ja vaikuttaa vielä pitkienkin aikojen kuluttua.

Kotiäidit

Pienten lasten äidit viettävät usein ensimmäiset vuotensa Suomessa kotona lasten kanssa. Aikaisemmin he menettivät tänä aikana oikeuden kotouttamissuunnitelmaan ja -tukeen, jota voi yleensä saada vain kolmen ensimmäisen vuoden aikana maahantulon jälkeen. Valtioneuvosto on kuitenkin ehdottanut Kotouttamislain selonteossa, että yksilölliset elämäntilanteet tulisi ottaa huomioon aikaisempaa paremmin ja joustavammin, kun päätetään maahanmuuttajien oikeudesta kotouttamistukeen (Valtioneuvosto 2001).

Ne kotiäidit, joiden lapset ovat kasvaneet aikuisiksi ja muuttaneet pois kotoa, tuntevat usein tilanteensa turhauttavaksi. Heidän on vaikea työllistyä, eikä heille ole kotonakaan enää tarpeeksi tehtävää, jolleivät iäkkäät omat vanhemmat ole Suomessa ja tarvitse apua. Vaikka naisilla ei olisi aikaisempaa työkokemusta, koulutusta eikä kielitaitoa, he voivat aloittaa kielen opettelun ja työllistymiseen tähtäävät kurssit.

Avioliiton kautta maahan tulleet

Haastateltavat olivat huomanneet itänaapurimaista Suomeen naimisiin tulleiden naisten elämäntilan-

teissa monenlaisia epäkohtia. Suomalaisen kanssa naimisiin menivät eivät yleensä ole oikeutettuja kotouttamissuunnitelmaan ja -tukeen tai työmarkkinatukeen, koska maahantulon edellytyksenä on, että puolison on pystyttävä takamaan toimeentulo molemmille. Monet näistä naisista ovat täysin riippuvaisia puolisonsa varoista ja avusta, eikä heillä ole omia verkostoja. Riippuikin paljon suomalaisesta puoliosasta, miten naisen elämä alkaa Suomessa sujua.

Ilman huoltajaa maahan tulleet alaikäiset

Suomeen ilman huoltajaa tulleet lapset – ns. yksintulleet lapset ja nuoret – ovat erityisen vaikeassa tilanteessa. He joutuvat selviytymään uudessa maassa ilman vanhempensa ja muiden perheenjäsentensä tukea ja läheisyyttä. Lapset kaipaavat erityisesti äitiään ja muita perheenjäseniä ja ovat näistä huolissaan. Uudessa tilanteessa tasapainottelu saattaa aiheuttaa monenlaisia oireita, kuten unettomuutta, masennusta ja aggressiivisuutta. Vieraskieli ja uudenlaiset kouluaineet, huoli perheen kohtalosta ja aikaisemmat traumaattiset kokemukset vaikeuttavat kouluun keskittymistä. (Heller & Mikkonen 2002.)

Teini-ikässä maahan tulleet

Yksintulleiden lasten ja nuorten lisäksi myös teini-ikäisinä perheensä kanssa maahan tulleet nuoret ovat usein hankalassa tilanteessa kotoutuspaineiden, vanhempien odotusten ja murrosikään liittyvien muutosten takia. Erityisesti nuoret, jotka ovat käyneet koulua vain vähän tai eivät lainkaan ennen Suomeen tuloaan, ovat hyvin

haasteellisessa tilanteessa. Heidän on vaikea ehtiä omaksua kaikkea tarvittavaa tietoa ennen peruskoulun päättymistä pärjätäkseen toisen asteen opinnoissa. (Alitolppa-Niitamo 2004.)

Toisen sukupolven maahanmuuttajat

Haastateltavien mukaan yksi väliinputoajaryhmä palvelutarjonnassa ovat pakolaisten ja muiden maahanmuuttajien toinen sukupolvi eli Suomessa syntyneet lapset. He eivät ole oikeutettuja kotouttamispalveluihin, eikä heitä välttämättä sisällytetä heidän vanhemmilleen tehtyihin kotoutumissuunnitelmiin. Monet näistä lapsista ja nuorista tarvitsevat kuitenkin tukea, sillä heidän vanhempansa ovat ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajia, joiden on usein vaikea auttaa lapsiaan esim. koulunkäyntiin ja kieliongelmiin liittyvissä asioissa.

Suosituksia palvelujen kehittämiseksi

Haastateltavat toivat esiin useita kehitystarpeita ja ideoita, jotka kumpuavat työkokemuksesta ja kontakteista maahanmuuttajien parissa. Olivatpa maahanmuuttajille tarkoitettujen palvelujen ja projektien kohderyhmänä kaikki maahanmuuttajat tai vain tietyt ryhmät, pätevät monet periaatteet ja hyväksi havaitut käytännöt niihin yhtä lailla.

Monikulttuurisella työllä tarkoitetaan tässä maahanmuuttajien erityisten tarpeiden selvittämistä ja huomioon ottamista. Erityistarpeet voidaan ottaa huomioon muun muassa tehostamalla tiedottamista, ohjaamista ja neuvon-

taa, tuottamalla omakielisiä tiedotusmateriaaleja sekä toimintoja. Maahanmuuttajien itsensä osallistaminen ja heidän aktiivinen roolinsa suunnittelussa ja toteutuksessa on keskeistä. On esimerkiksi siitä, kuinka pitkäjänteisellä monikulttuurisuustyöllä on saatu esim. alueen huostaanotot väheneeseen, lisätty tietoutta ympärileikkauksen haitoista, vähennetty lasten kotimaahan lähettämiä sekä vähennetty rasistisia ilmiöitä.

Maahanmuuttajataustaisten työntekijöiden määrä on kasvanut järjestöissä, kunnissa ja varsinkin erilaisissa projektitehtävissä, joissa kohderyhmänä ovat maahanmuuttajat. Suomessa on kuitenkin vielä paljon hyödyntämättömiä maahanmuuttajien tietoutta ja taitoja, josta olisi hyötyä suunniteltaessa uusia monikulttuurisia palveluja. Myös peruspalveluissa tulisi maahanmuuttajataustaisten työntekijöiden määrän nousta kautta linjan.

Pysyvän rahoituksen puute vaikeuttaa pitkän tähtäimen suunnittelua maahanmuuttaja- ja pakolaistyössä. Lähes kaikki haastateltavat kokivat rahoituksen epävarmuuden ja toiminnan jatkuvuuden puutteen erittäin rajoittavana tekijänä työssään. Olisi välttämätöntä, että kunnat ja järjestöt voisivat vakainaistaa nykyistä suuremman osan hyväksi havaituista projekteista ja käytännöistä. Hallituksen maahanmuuttopolitiittinen ohjelma (Työministeriö 2005b) tukee tämän suuntaisia pyrkimyksiä.

On oleellista, että maahanmuuttajille voidaan tarjota henkilökohtaista ohjausta ja seurantaa, jossa pureudutaan jokaisen kulloiseenkin tilanteeseen. Olisi myös tärkeää, että jollakin toimijalla

on yksittäisen maahanmuuttajan tilanteesta kokonaisvaltainen käsitys. Valitettavan usein tieto kuitenkin jakautuu eri tahoille.

Kielikurssit ovat tärkeä osa maahanmuuttajien kotoutumista⁵. Vaikka niiden määrärahoja on lisätty, on kehittämistarpeita vielä paljon. Suomi/ruotsi toisena kielinä -opetus on verrattain uutta ja vaatii vielä kehittelyä. Jonot kielikursseille saattavat olla pitkiä, vaikka toisaalta jotkut maahanmuuttajat käyvät kursseilla puoliväkinen työttömyysrahan vuoksi. Kursseja pitäisi olla nykyistä enemmän myös eri tasoille oppijoille. Luku- ja kirjoitustaidottomille maahanmuuttajille sekä vanhuksille on omia ryhmiä, mutta lisää tarvittaisiin.

Keskitetyn tiedon puute on yleinen ongelma maahanmuuttajapalvelujen järjestämisessä ja niistä tiedottamisessa. Tätä ongelmaa on pyritty lievittämään esimerkiksi internetin perustetun tietopankin avulla. Kulttuurikeskus Caisan ja Helsingin kaupungin perustamasta Infopankista⁶ löytyy 12 kielellä tietoa juuri Suomeen muuttaneille, täällä jo pidempään olleille ja muuttoa suunnitteleville. Palvelu auttaa maahanmuuttajia tiedonhaussa ja antaa kokonaisvaltaisen kuvan muista olemassaolevista palveluista. Tietopankin sivuilla käsiteltäviä aiheita ovat mm. asuminen, kieli, terveys, koulutus, kulttuuri, yhdistystoiminta, oleskelu- ja muut lupa-asiat, vapaa-aika, sosiaalipalvelut ja kriisit.

On tärkeää, että ne maahanmuuttajille tarkoitetut keskuskeskukset ja tilat, joissa toimintaa järjestetään, ovat ns. matalan kynnyksen paikkoja. Näihin pitää olla helppo tulla niin fyysisesti kuin hen-

kisestikin. Rento ja luottamuksellinen ilmapiiri, sijainti asiakkaiden asuinalueella ja hyvät kulkuyhteydet madaltavat maahanmuuttajien kynnystä tulla mukaan.

Hyväksi havaittuja käytäntöjä

Selvitystä varten haastatellut kertoivat omista kokemuksistaan maahanmuuttajien parissa teemmästään työstä. Tämän luvun hyvät käytännöt perustuvat pääasiassa haastateltavien esiin tuomiin asioihin.

Palvelujen järjestäminen

Suomalaisten ja maahanmuuttajien välisten kontaktien luominen on hyvä aloittaa sellaisista asioista, jotka ovat yhteisiä ja tuttuja - ei eroja korostamalla. Esim. taide ja ruoka ovat toimivia tutustumiskeinoja.⁷

Kantasuomalaisen ja maahanmuuttajataustaisen työntekijän muodostamat työparit ovat osoittautuneet hyväksi ratkaisuksi asiakastyössä ja kotikäynneillä.

Välittävien toimijoiden, kuten kotouttamisneuvojien ja kulttuuritulkkien⁸ tulisi olla vakiintunut osa kuntien maahanmuuttajapalveluja.

Tiettyyn maahanmuuttajaryhmään kuuluvan on yleensä helppoa saada ainakin oman ryhmänsä edustajia mukaan toimintaan.

Eri tahojen järjestämä ystäväjä tukihenkilötoiminta on tärkeää maahanmuuttajille. Vapaaehtoisia kaivataan mukaan nykyistä enemmän.

Suullinen tiedonvälitys toimii usein maahanmuuttajayhteisöissä paremmin kuin kirjallinen tiedottaminen.⁹

Myös lukumääräisesti pienten ryhmien tarpeet tulisi ottaa huomioon, ja heitä pitäisi rohkaista aktiivisesti tuomaan esiin omia tarpeitaan.

Työllistyminen

Lisää resursseja tarvitaan poluttamiseen eli palveluketjujen kehittämiseen. Myös ammatillisesta koulutuksesta työelämään siirtymistä on valmisteltava huolella. (Ks. esim. ETNO 2005.)

Maahanmuuttajien työllistämiprojekteissa on saatu hyviä kokemuksia henkilökohtaisesta työvalmentajasta.

Kieliopetusta työpaikoilla ns. täsmäkielikoulutuksena tarvitaan nykyistä enemmän sellaisille maahanmuuttajille, jotka osaatvat jo perusteet. (Ks. esim. Ekholm ym. 2005.)

Työpaikoilla ns. etninen lasikatto-ilmio ei saisi estää maahanmuuttajataustaista työntekijää etenemästä osaamisensa ja pätevyytensä mukaisesti.

Julkisen sektorin piiriin on toivottu enemmän työ- ja työharjoittelupaikkoja (ETNO 2005.)

Koulu ja opiskelu

Lasten ja nuorten kotoutumisen tukemiseen tulee kiinnittää huomiota. Esimerkiksi Vantaalla on tehty lapsille ja nuorille oma kotouttamissuunnitelma¹⁰, joka voitaisiin ottaa käyttöön koko maassa.

Maahanmuuttajalapsen tarvitsevat läksypiirejä sekä tukiopeutta. Läksypiirien tulisi olla osakoulujen virallista opetusohjelmaa sitä tarvitseville maahanmuuttajataustaisille lapsille.

Maahanmuuttajataustaiset kouluavustajat voivat tukea oppilaita heidän omalla kielellään.

On tärkeää, että nuoria tuetaan suorittamaan peruskoulu loppuun. Siirtymävaiheissa koulusta toiseen tarvitaan erityistä tukea ja seurantaa.

Oppisopimukset ovat toimiva vaihtoehto monelle maahanmuuttajanuorelle.

Kurssien, seminaarien ja muiden tapahtumien aiheiden on perustuttava maahanmuuttajien omiin ehdotuksiin, jotta ne vastaisivat mahdollisimman hyvin kohderyhmän tarpeita eivätkä tuntuisi ulkoapäin annetuilta.

Maahanmuuttajanaisille suunnattujen kurssien ajaksi on järjestettävä lastenhoitoa, sillä muuten vain osa halukkaista voi osallistua.

Muuta

Kuntien monikulttuurisuusohjelmat ja monikulttuuriset neuvottelukunnat ovat osoittautuneet toimiviksi vaikeidenkin tilanteiden ratkaisemisessa.

Maahanmuuttajajärjestöillä tulisi olla Suomessa kattojärjestö, kuten monissa Euroopan maissa on (ETNO 2005).

Viitteet

- ¹ Väestöliiton Väestöntutkimuslaitos osallistui vuonna 2003 eurooppalaisten perhejärjestöjen hankkeeseen, jonka tavoitteena oli tutkia maahanmuuttoa, perheitä ja ajankäyttöä. Hanke oli Euroopan komission rahoittama. (Ks. Väestöliiton EU-projekti 2004.)
- ² Valtioneuvoston selonteko kotouttamislain toimeenpanosta käsittelee laajasti kotoutumista ja lakiin liittyviä epäkohtia. Selonteossa nousee esiin osin samoja seikkoja kuin tässä

- artikkelissa. http://mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/07_julkaisu/thj317_fi.pdf. Selonteon pohjalta hallitus on tehnyt esityksen maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annetun lain muuttamisesta. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2004/20040280>.
- 3 Kirjallisuuskatsaus on tehty keväällä 2003 eivätkä monet sitä tuoremmat julkaisut sisälly katsaukseen.
  - 4 Samaa jakoa on käytetty esim. Turun kaupungin maahanmuuttajapalveluissa vuonna 2003.
  - 5 Lisätietoja kotoutumiseen liittyvistä kielikursseista, ks. esim. Ekholm ym. 2005.
  - 6 Tietopankki löytyy osoitteesta <http://www.caisa.hel.fi>.
  - 7 Ks. esim Toiviainen, Pakolainen 2/04.
  - 8 Kotouttamisneuvojat ja kulttuuritulkit toimivat välittäjinä ja tulkkauksen lisäksi selvittävät asioita kaikille osapuolille. He voivat esim. olla asiakkaiden mukana apuna sosiaali- ja terveyspalveluissa, virastoissa ja kouluasioissa.
  - 9 Lisätietoja maahanmuuttajille suunnatusta tiedottamisesta, ks. esim. Ekholm ym. 2005.
  - 10 Lapsen ja nuoren kotoutumisen, kulttuurisen tuen ja oppimisen suunnitelma. Kotiinpäin-projekti. <http://www.vantaa.fi>
- Kirjallisuus**
- Alitolppa-Niitamo, Anne. 2004. *The Icebreakers. Somali-Speaking Youth in Metropolitan Helsinki ith a Focus on the Context of Formal Education.* The Family Federation of Finland, The Population Research Institute. Series D 42/2004. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Alitolppa-Niitamo, Anne, Ismo Söderling, Stina Fogel. 2005. *Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin.* Väestöliiton Väestöntutkimuslaitos ja Kotipuu. Vammala 2005.
- Ekberg-Kontula, Petra. 2000. *Toimettomuus tylsistää. Pääkaupunkiseudulla asuvat afrikkalaiset maahanmuuttajanaiset ja heidän näkemyksensä koulutuksesta ja työllistymisestä.* Sosiaali- ja terveysministeriön Julkaisuja 2000:14. Helsinki : Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Ekholm, Elina, Sophie Magennis, Leni Salmelin (toim.). 2005. *Shaping our future. A Practical Guide to the Selection, Reception and Integration of Resettled Refugees.* Helsinki :Työministeriö.<http://www.more.fi/documents.php>
- ETNO - Etnisten suhteiden neuvottelukunta. 2005. *Kala kuivalla maalla: kotoutuminen maahanmuuttajan näkökulmasta.* Työhallinnon julkaisu 344. Helsinki: Työministeriö.
- Forsander, Annika. 2002. *Luottamuksen ehdot. Maahanmuuttajat 1990-luvun suomalaisilla työmarkkinoilla.* Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 39/2002. Helsinki: Väestöntutkimuslaitos, Väestöliitto (Vammalan kirjapaino).
- Helander, Reetta & Anna Mikkonen. 2002. *Ikävä äitiä... Ilman huoltajaa tulleet pakolaislapset Suomessa.* Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja E 13/2002. Helsinki: Väestöntutkimuslaitos, Väestöliitto.
- L 9.4.1999/493. *Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta.*: <http://www.finlex.fi/fi/laki/kokoelma/1999/19990050.pdf>
- L 20.12.2002/1192. *Laki maahanmuuttajan erityistuesta.* <http://www.finlex.fi/fi/laki/kokoelma/2002/20020175.pdf>
- Myrén, Kati. 1999. *Pois paitsiosta: maahanmuuttajien liikuntaharrastukset ja vapaa-ajanvietto Suomessa.* Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 122. Jyväskylä: Liikunnan ja kansanterveyden edistämisseätiö.
- Tiilikainen, Marja. 1999. *Äidin huolet, arjen kivut. Kärsimys, oireet ja strategiat Suomessa asuvien somalinaisten arjessa.* Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Tiilikainen, Marja. 2003. *Arjen islam. Somalinaisten elämää Suomessa.* Tampere: Vastapaino.
- Työministeriö. 2005a. *Maahanmuuttajien työllisyys.* [Viitattu 12.8.] http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/04_maahanmuutto/08_mahanmuuttotilastot/tilkint.pdf
- Työministeriö. 2005b. *Työryhmän ehdotus hallituksen maahanmuuttopoliittiseksi ohjelmaksi.* Työministeriö. Helsinki.
- Valtioneuvosto. 2002. *Valtioneuvoston selonteko kotouttamislain toimeenpanosta.* VNS 5/2002 vp. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Väestöliiton EU-projekti. 2004. *Päättökongressin ranskan-kieliset esitykset sekä Suomen osuuden ranskan-kieliset esitykset sekä englanninkielinen loppuraportti* [Viitattu 12.8.] unaf.fr/article.php3?id_article=719

Vulnerable migrants and spatialities in a global context

Elli Heikkilä

The International Geographical Union organized IGU 2006 Brisbane Conference "Regional Responses to Global Changes. A View from the Antipodes" in Brisbane, Australia in July 2006. There were over 1 000 participants from all over the world. The Commission of Population and Vulnerability arranged special sessions dealing with vulnerability from different aspects, like vulnerable diaspora, and vulnerable spatialities which both include migration dynamics.

Allan M. Findlay, University of Dundee, Scotland, searched for conceptual understanding of population and vulnerability. An important dimension of research on the demographic correlates of vulnerability is that it reveals that populations are often exposed to multiple vulnerabilities, with one dimension of vulnerability often increasing the likelihood of other vulnerability. This can be recognized also in human migration and spatial development.

Petra T. Bürgelt, Massey University, New Zealand, pointed out in her paper that a growing number of first world countries compete progressively with one another over skilled migrants. In those areas with high leaving rate there is a negative impact on economic growth. Immigrants can face adap-

tation difficulties in the destination country which can be seen as proliferate distress and health problems. In the host country, it is important to retain migrants in ways that facilitate their well-being so that they can contribute to the development of social and economic capital.

IGU Commission on Population and Vulnerability, the members of the steering group. From the left: Professor Allan M. Findlay, Scotland (Chair), Professor Brenda Yeoh, Singapore, Research Director Elli Heikkilä, Finland, Professor Paul Gans, Germany, Professor Richard Bedford, New Zealand (Secretary) and Dr. Carmen Voigt-Graf, Fiji Islands.

Mohammed Al-Gabbani, King Saud University, Saudi Arabia, dealt in his presentation with brain drain from Arab countries, i.e. the professionals moving out to developed countries searching for better job opportunities and salaries. According to the study, 50 per cent

of medical doctors, 23 per cent of engineers and 15 per cent of Arab scientists are lost every year to Europe and North America. Also more Arab students receiving an education in Britain, the US, Canada or France stay after completing their studies.

Sureeporn Punpuing, Mahidol University, Thailand, exposed the vulnerability of migrant domestic workers from Burma to Thailand. None of the participants in her study knew about their employment conditions until they arrived at their workplaces. In addition to receiving below-minimum wages and no regular days off, incidents of withholding or non-payment of wages were frequently reported by the participants. Lack of proficiency of Thai limited the migrants' negotiating ability, and their interactions with their employers. Almost one in ten migrant domestic workers is subjected to physical abuse. In conclusion, these migrant domestic workers are vulnerable at work.

More information about the Conference and the Commission activities: www.igu2006.org
<http://www.arts.adelaide.edu.au/socialsciences/IGU/>

Siperian suomalaisten jalanjäljillä

Olavi Koivukangas

Uralin itäpuolella oleva Siperia on 12,8 miljoonan neliökilometrin alue – eli lähes 38 kertaa Suomen kokoinen. Jo 1600-luvulla Venäjän tsaarit alkoivat karkottaa pahantekijöitä noille vastavalloitetuille alueille. Kaikkiaan Venäjän keisarikunnassa karkotettiin Siperiaan yli 600 000 ihmistä v. 1823–88. Suomesta alettiin lähettää rikoksentekejiä Siperiaan v. 1826, ja vuoteen 1888 mennessä 3 236 henkeä oli saanut passituksen Siperiaan. Näistä 880 oli sellaisia, joiden henkirikosrangaistus oli muutettu pakkotyöksi, loput olivat muiden rikosten tähden tai omasta anomuksestaan ennen rangaistusaikansa päättymistä Siperiaan uudisasukkaiksi lähetettyjä. Karkotetuista suomalaisista miehiä oli 2 859 ja naisia 462. Vuonna 1897 Siperiassa oli 2 510 suomalaista, näistä ruotsinkielisiä 328. Karkotusten seurauksena Siperia sai kolkon maineen, jonka kaiku on säilynyt meidän päiviimme saakka.

Mutta Siperiassa oli suomalaisia jo ennen rangaistusvankien saapumistakin. Nämä olivat asuneet Inkerinmaalla ja lähteneet kotiseudullaan vallitsevaa maaorjuutta pakoon. Jo v. 1802 inkeriläiset perustivat Ryzhkova-nimisen siirtokunnan 220 km Omskista luoteeseen. Siitä tuli Siperian suomalaisten kantasiirtola, johon alettiin 1840-luvulla lähettää myös Suomesta karkotettuja. Vuosikymmenien kuluessa Siperiaan karkotetuille suomalaisille kehittyivät omat asuinpaikkansa. Länsi-Siperiassa Om-joen varrella olevaa suomalaista siirtola alettiin nimittää Helsingiksi tai Helsingforsiksi. Sen läheltä kulki v. 1899 valmistunut rautatie.

Useimmat Siperian suomalaiset ovat kadonneet jäljettömiin. Joidenkin jälkeläisiä sensijaan löytyy vielä Siperiasta. Yksi heistä oli ylihärmäläinen Matti Unkuri, joka 20-vuotiaana v. 1875 puukotti serkkuaan Salomon Unkuria reiteen korttipelin jälkeen, ja tämä kuoli verenvuotoon. Matti Unkuri kärsi rangaistustaan ensin Turun Kakolassa, mutta v. 1878 hänanoi karkotusta Siperiaan. Tuohon aikaan Siperia mentiin kävelemällä tai hevoskyydillä, sillä rautatie rakennettiin vasta 20 vuotta myöhemmin.

Aluksi Matti Unkuri oli töissä inkerinsuomalaisilla ja avioitui inkeriläisen Justiina Andrejevan kanssa. Lapsia syntyi vuosien kuluessa 11, ja jälkeläisiä on yhä paljon Venäjällä, Baltian maissa ja Suomessa (paluumuuttajia). Kun Matti Unkuri ryhtyi rakentamaan omaa taloaan, oli hän perheessä säilyneen tarinan mukaan käynyt kävelemällä hakemassa työkaluja kotoaan Ylihärmästä. Pastori Johannes Granön poika, tutkimusmatkailija J. G. Granö, valokuvasi Matti Unkurin vaimoineen tämän talon edessä vuonna 1902, ja kuva julkaistiin Granön v. 1905 ilmestyneessä kirjassa Siperiasta. Matti Unkuri kuoli v. 1927. Taloa asui sitten hänen poikansa Stepan Unkuri, joka varakkaina maanomistajana surmattiin Stalinin ajan vainoissa v. 1938. Myös hänen poikansa Johannes Unkuri (s. 1919) oli pitkään vankileirillä. Johanneksen tytär Tamara Lukasov (o. s. Unkuri) asuu Znamenskojen kylässä lähellä Finyä.

Matti Unkurin talon historiaan kuuluu myös siirto Finyn kylään kolmen kilometrin päähän alkuperäiseltä paikaltaan Bugenesta. Jossakin vaiheessa talo oli myyty hevostmies Paavo Hokkaselle. Seura-lehden toimittaja Hannu Holvas oli matkoillaan kuvannut taloa ja kirjoittanut kaksi isoa artikkelia Matti Unkurin tarinasta lehteensä 1992. Talo on ollut pitkään tyhjiällä, ja on ollut epätietoisuutta siitä, onko se vielä pystyssä vai ovatko paikalliset asukkaat tehneet siitä polttopuuta Siperian kylminä talvina. Tämän asian selvittäminen oli keskeinen tavoite, kun noin vuosi sitten ryhdyin suunnittelemaan Hannu Holvaksen kanssa matkaa Siperian suomalaisten jalanjäljille.

Matka tapahtui ajalla 3.–13.7.2006 Siirtolaisuusmuseon Tukiyhdistyksen nimissä. Kun tieto matkasuunnitelmasta levisi, ilmoittautuneita tuli jatkuvasti lisää, mutta lukumäärä oli rajattava 21:n, koska Länsi-Siperiassa ei löydy helposti majoitusta isolle joukolle.

Aluksi menimme junalla Helsingistä Moskovaan. Yön aikana lensimme Moskovasta Omskiin ja majoituimme hotelliin. Teimme ensimmäisen bussiretken

Om-siirtolan alueelle Orlovkan kylään noin 120 km Omskista itään. Siellä asuu suomalaisten jälkeläisiä, myös Matti Unkurin sukua olevia. Näistä mainittakoon Irina Gudrianova, joka on Matti Unkurin pojan Simon tyttären Liisan tytär. Liisa on kuollut joitakin vuosia sitten, ja talossa asuu nyt Irina miehensä kanssa. Kävimme myös hautausmaalla katsomassa suomalaisten hautoja. Oppaanamme oli Johannes (Ivan) Seppänen, joka puhuu hyvää suomea.

Toinen bussimatka suuntautui 350 km Omskista pohjoiseen tavoitteena Finyn kylä ja siellä mahdollisesti oleva Matti Unkurin talo. Siperia näytti pian luonteensa ja sateen takia tie muuttui niin liejuiseksi, ettei bussilla päässyt enää eteenpäin. Mihailovkan kylässä jouduimme olemaan kaksi yötä kotimajoituksessa Andrejevan perheessä (osaksi suomalaisten jälkeläisiä) ja kahdessa naapuritalossa. Kun vuoteita ei ollut riittävästi, monet meistä joutuivat nukkumaan lattialla kaksi yötä.

Jatkuvasta sateesta johtuen alkuperäinen suunnitelmamme mennä loppumatka Finyn traktorin peräkärjessä ei toteutunut. Kiitos Turun Venäjän Pääkonsulaatin yhteydenoton Omskiin, ja Venäjän siellä olevan ulkoministeriön ja kulttuuriministeriön edustajien, saimme avuksi ilmeisesti armeijan vanhan kuusiveto-kuorma-auton, jonka lavalle sullouduimme koko joukko. Jouduimme kävelemään vain pari sataa metriä, kun viimeisen sillan ylitse ei voinut enää ajaa autolla.

Vettä satoi rankasti, kun saavuimme Matti Unkurin aikoinaan rakentaman talon luokse. Talo oli paremmassa kunnossa kuin olin odottanut. Ilmeisesti haapapuusta rakennetun talon hirret ovat pääosin vielä lujia. Paikalliset maatyöläiset käyttävät taloa tukikohtanaan, ja kamarista oli jo lattia- ja kattolaudat käytetty asunnon lämmitykseen. Myös piharakennukset oli puoliksi purettu. Arviomme oli, että talo olisi mahdollista purkaa ja kuljettaa hirret Siirtolaisuusmuseoon Seinäjoelle. Tämä tulisi tehdä mahdollisimman pian ennen talven tuloa, jotta talon osia ei poltettaisi enemmän tuvan takassa. Siperiassa on paljon tyhjiä, vanhoja taloja, joista voitaisiin ehkä ostaa yksi, ja ottaa siitä tarvittavaa puuta kamarin lattiaa ja kattoa varten. Arvelimme myös alkuperäisen näköisiä, vanhoja ikkunaluukuja löytyvän, tai sitten sellaiset voitaisiin tehdä Unkurin talon vanhan valokuvan perusteella.

Unkurin talon nykyisestä omistajasta ei ole vielä tietoa, mutta oppaanamme ollut paikallinen alue-

johtaja Viktor Egotshin Znamenskojesta sanoi, että voimme viedä talon, kunhan saamme luvan Venäjän viranomaisilta. Paluumatkalla Omskissa neuvotelimme ulkoministeriön paikallisen edustajan Maria Jevstratenkon kanssa. Hän oli hyvin avulias ja ehdotti, että tekisimme pian anomuksen Venäjän Turun Pääkonsulaatin kautta. Ulkoministeriön järjestämään neuvotteluun osallistui kaksi professoria Omskin yliopistoista, ja he lupasivat asiantuntija-apua, jotta Unkurin talo saataisiin näyttämään mahdollisimman alkuperäiseltä. Taloon tarvittaisiin myös vanhoja huonekaluja. Toivottavasti saamme esimerkiksi Matti Unkurin tekemän kaapin, joka on säilynyt Irina Gudrianovan hallussa.

Paluumatkalla tapasimme Znamenskojen kylässä Aleksander ja Tamara Lukasovin, joilla on mehiläisfarmi lähellä Unkurin taloa. Tamara (o. s. Unkuri) on ammatiltaan kättilö ja hän lupasi antaa museotaloa varten huonekaluja. Paluumatkalla pohdimme mahdollisuutta, että Lukasov voisi purkaa Unkurin talon ja varastoida hirret Finyn tai lähelle taloan Znamenskojessa. Suomesta voitaisiin lähettää asiantuntija valvomaan työtä. Tarvittaessa tulkiksi voisi lähteä Suomessa asuva Matti Unkurin jälkeläinen, joka osallistui matkallemme. Koskien Suomeen kuljetusta, ryhmäsämme ollut ammattiautoilija kertoi, että venäläisiä rekkvoja saapuu usein tyhjinä Suomeen, kun ne hakevat hirsitaloja Alajärveltä tai kattopeltejä Vimpelistä. Matti Unkurin talon purkaminen ja kuljetus Seinäjoelle on ajateltu rahoittaa Alfred Kordelinin Säätiön myöntämällä avustuksella. Suurlahjoittaja Alfred Kordelin oli ollut Siperiassa ennen ensimmäistä maailmansotaa, ja hänen sieltä tuomiaan puita kasvaa tänäkin päivänä Kultarannassa Naantalissa.

Siperiankävijät suunnittelevat nyt kokoontumista muistelemaan erikoista retkeä matkakuvia ja -videota katsellen. Puolet matkallemme osallistuneista ei ollut vielä Siirtolaisuusmuseon Tukiyhdistyksen jäseniä, mutta hekin liittyivät paluumatkalla yhdistykseen, ja kaikki lupasivat tehdä parhaansa, jotta Matti Unkurin talo saataisiin Siperian raitille Siirtolaisuusmuseoon. Paluumatkalla puhuimme myös siitä kiehtovasta mahdollisuudesta, että Siirtolaisuusmuseon Tukiyhdistyksen ensi kesän matka voitaisiin tehdä suomalaisten kullankaivajien jalanjäljille Alaskaan.

Matti Unkuri (oik.) Siperian Bugeneen rakentamansa talon edessä v. 1902. Kuvan otti tutkimusmatkailija J. V. Granö.

Virossa asuva Anton Noomaa on myös Unkurin jälkeläisiä. Hän lainasi linja-auton ketjuja ja eläytyi esi-isänsä Matti Unkurin talon pihalla tämän kohtaloon.

Vielä 1990-luvulla Unkurin talo oli näinkin hyvässä kunnossa. Kuvassa Aleksander Lukasov, Tamara Unkurin aviomies.

Suomalaiset Siperiankävijät pyrkimässä sisään autoon Unkurin taloon. He löysivät talon huonokuntoisena, mutta yhä pystyssä, heinäkuussa 2006.

Katekeetta Johannes Seppänen Omskista toimi retkeläisten oppaana. Orlovkan hautausmaalta on moni siperiansuomalainen saanut viimeisen leposijansa.

“Kyllä Siperia opettaa”, kun bussi juuttuu sateiden takia liejuun Mihailovkan kylässä. Matkan viimeinen osa jouduttiin tekemään armeijan vanhan 6-vetoisen kuorma-auton lavalla.

Viimeiset parisataa metriä Unkurin talolle jouduttiin kävelemään, sillä tällaista siltaa pienen joen yli ei enää voitu ylittää autolla.

Siperialaista kylänraittia sateen jälkeen.

Anton Noomaa (Tallinna) ja Valentina Korbelaianen (Lahti) nauttimassa Ustinja Andrejevan vieraanvaraisuudesta Mihailovkan kylässä.

Venäjän ulkoministerön Omskissa oleva edustaja Maria Jevstratenko oli hyvin kiinnostunut Matti Unkurin talon museoinnista ja lupasi apuaan. Hallitusneuvos Fredrik Forsberg (Helsinki) luovutti tuliaislahjan.

FinnFest 2006 – suomalaisten jäljillä Yhdysvaltain länsirannikolla

FinnFest USA '06 -tapahtumaa vietettiin heinäkuun lopulla Astoriassa, Oregonissa ja Nasellessa, Washingtonissa. Suomalaiset siirtolaiset ovat tulleet näille seuduille kalastusta ja metsätöitä harjoittamaan 1870-luvulla. Nyt heidän jälkeläisiään on Washingtonin osavaltiossa kaikkiaan n. 40 000 ja Oregonissa n. 21 000. Vierailimme juhlilla Siirtolaisuusinstituutin tietopalvelupäällikkö Jouni Korkiasaaren kanssa työn merkeissä. Se työ oli mitä mieluista, Jounille tuttua jo vuosien varrelta ja minulle aivan uutta. Suomalaisiirtolaisten jälkeläisten tapaaminen ja heidän juuriensa etsiminen siirtolaisrekisterin avulla oli todella antoisaa puuhaa. Keskusteluista vieraiden kanssa tuli hyvinkin palkitsevia.

Lensimme Helsingistä Seattleen, missä meitä olivat vastassa ystävälliset Syrene ja Don Forsman sekä Judi ja George Miller. Ensinnä tutustuttiin Seattleen, sen näkymiin, teollisuuteen ja mm. Microsoftin alueeseen, joka sijaitsi Millerien kodin läheisyydessä. Millerin sukujuuret ovat Suomessa, Don ja Syrene Forsmanin myös, he kaikki ovat suomenruotsalaista perua. Perheet ovat The Swedish Finn Historical Societyn aktiivijäseniä.

Seattlesta lähdettiin seuraavana päivänä etelään, kohti Oregonia ja Astoriaa. Matkan varrella Washingtonin osavaltiossa oli niin paljon nähtävää, pääasiassa suomalaiskohteita, että se kesti kokonaisen päivän. Mm. Aberdeenissa ja Raymondissa tutustuttiin suomalaissiirtolaisten rakennuskulttuuriin. Vanhoja suomalaisrakennuksia on siellä vielä paljon, osa tyhjilläänkin. Ilwacossa käytiin Lewis and Clark Interpretive Centerissä, jossa kerrotaan heidän tutkimusretkestään länteen. Samalla seudulla asuvan George Millerin serkun luona nautittiin perheen vieraanvaraisuudesta.

Siirtolaisuusinstituutti ja -museo esillä

Astoriaan saapumisemme alkuvaiheessa esitimme puheenvuoromme juhlapaikalla High Schoolin auditoriossa. Jouni kertoi suomalaisten Pohjois-Amerikan siirtolaisuudesta: *The History of Finnish Emigration to North America*. Hänen toisen esitelmänsä

nimi oli *Portrait from a Survey: Finnish North Americans today*. Minä kerroin Suomen Siirtolaisuusmuseo-hankkeesta ja sen suunnitelmista otsikolla *The World of Trails - The Finnish Emigrant Museum*. Asiamme otettiin hyvin vastaan. Myöhempinäkin päivinä moni tuli innostuneena kyselemään Jounin esitelmistä ja siirtolaisuusmuseosta, ja sähköpostikyselyjäkin on aiheesta jo tullut matkan jälkeen. Erityisesti monia viehätti ajatus Kalajärvelle tulevista ”maailman raiteista”.

Astorian High Schoolin tietokonealuokassa palvelimme suomalaisista juuristaan tietoja haluavia amerikkalaisia. Sama työ jatkui tauotta aamusta iltaan juhlien siirtyessä Naselleen Grays River Valley High Schooliin. Rekisteritiedoista kiinnostuneita ihmisiä riitti jonoihin asti molemmille. Tietojen löytäminen oli hyvin miellyttävä kokemus asiakkaiden lisäksi myös meille tietojen hakijoille. Jo tieto esivanhemman tai muun sukulaisen Suomesta lähdön päivämäärästä ja häntä Suomesta Englantiin ja Englannista Amerikkaan kuljettaneiden laivojen nimistä ilahdutti kysyjää. Usein saimme kertoa myös Suomen ja maanomistusolojemme historiasta sekä esim. Länsi- ja Itä-Suomen perinteisistä sukunimikäytännöistä. Suomen kartalta näytimme paikkakunnan, josta maastamuuttaja oli lähtenyt, mikä sekin oli tärkeä tieto jälkeläisille, joista monet eivät olleet Suomessa vielä käyneetkään. Siirtolaisrekisterien tietojen täydentämisen merkitys tuli matkalla hyvin selväksi. Tietojen siirtäminen on erittäin tärkeää, ja työssä on oltava mahdollisimman huolellinen.

Monipuolista ohjelmaa

FinnFest '06 -tapahtuman ohjelma oli hyvin runsas ja monipuolinen – me tosin luonnollisesti ehdimme osallistua hyvin pieneen osaan siitä. Luentojen ja näyttelyiden lisäksi tarjolla oli laaja dokumenttifilmien, kansanmusiikin ja kansantanssin sekä kuvataiteen esittely. The Swedish Finn Historical Societyn osastolla oli ystäväperheemme laatima siirtolaisuusaiheinen näyttely. Monet muutkin amerikkalaiset ja suomalaiset yhteisöt esittelivät toimintaansa omilla

osastoillaan. Mm. Turun kaupunki oli mainostamassa vuoden 2008 siirtolaisuusjuhlaa.

Sukututkimus oli näkyvästi esillä rekisteripalvelumme ohessa. Amerikansuomalaisten sukuselvityksiä oli elävöitetty todella mielenkiintoisin valokuvin. Ampron Prunni -yhtye Pohjanmaalta edusti kaustilaista musiikkiperinnettä. Muista Suomesta juhlille konsertoimaan tulleista mainittakoon Helsingin Poliisilaulajat.

Nasellen Tori myyjäisineen oli mielenkiintoinen paikka. Suomalaiset ja amerikansuomalaiset tuotteet olivat tyylikkäästi esillä. Kirjallisuutta, musiikkia, tekstiilejä, taidetta, farmituotteita ja tietenkin puukkoja sekä kokonainen sauna oli tarjolla matkamuis-toiksi.

Oregonissa ja Columbia Riverin maisemissa

Don ja Syrene Forsman ottivat meidät jälleen ystävälliseen huomaansa ja veivät meidät mm. Seasiden kaupunkiin Tyynen valtameren rannalle sen omalatuista kohinaa kuuntelemaan. Kävimme katsomassa myös suomalaisten uudisraivaajien rakentamaa taloa, joka on entisöity ja siirretty nykyiselle paikalleen. Hotelistamme Astoriasta Naselleen ja takaisin kuljettiin joka päivä 4,5 mailin pituisia siltaa pitkin.

Paluumatkalla Seattleen Forsmanit esittelivät meille useita suomalaisten asuttamia paikkoja Wahkiakumin alueella Columbia-joen pohjoispuolella. Matkan alussa näimme saaren, Swan Islandin, jonka asukkaat olivat alun perin kaikki suomalaisia. Hyvin mielenkiintoisia olivat vanhat suomalaisten ja suomenruotsalaisten kirkot ja hautausmaat, mm. Rosburg, Finn Hill ja Deep River. Niissä on omanlaista tunnelmaansa, ovathan ne suomalaissiirtolaisten koontumispaikkoja ja viimeisiä leposijoja. Hautakivistä saa lisäksi hyödyllisiä henkilötietoja. Valokuvassimme niitä ja runsaasti muitakin kohteita. Seattlessa olimme myös John ja Carol Ostergardin vieraina. Kohteenamme oli vielä Nordic Heritage Museum, jonka näyttely tarjosi hienoja elämyksiä ja antoi suuntaviivoja tulevalle omalle siirtolainnäyttelyllemme.

Saimme matkalta paljon uusia ystäviä. Ja Jouni tapasi vanhoja tuttuja tämän tästä. Kohtasimme taustastaan ylpeitä ja sen esiintuomisesta innostuneita suomalaisten jälkeläisiä. Tärkeät sanat koko FinnFest -tapahtumassa olivatkin ”Sisu and Sauna”. Kiitämme kaikkia, joiden seurassa saimme viihtyä Astoriassa ja Nasellessa, erityiskiitoksemme Seattleen Forsmaneille, Millereille ja Ostergardeille!

Tellervo Lahti

Seattlessa illallisella oikealta Judi Miller, Don Forsman, Syrene Forsman, George Miller, Jouni Korkiasaari ja Tellervo Lahti.

Kanadansuomalaiset Varpu Lindström ja Börje Vähämäki myivät FinnFest '06 Torilla oman kustantamonsa kirjoja. Kuva J. K.

The Swedish Finn Historical Societyn osastolla oli Don ja Syrene Forsmanin laatima näyttely "Finland's emigrants settle in Washington". Kuva J. K.

Suomi Hall ja oikealla Astorian sillan alkupää. Kuva J. K.

Kivi Deep Riverin suomalaisten kirkon hautausmaalla. Kuva J. K.

Katettu silta Grays Riverissa Washingtonissa, suomalaista tekoa. Kuva T. L.

Siirtolaisuusmuseon Tukiyhdistyksen vuosikokous ja Ilmajoen Siirtolaisjuhla

Suomen Siirtolaisuusmuseon **Tukiyhdistyksen vuosikokous** pidettiin 12.5.2006 Seinäjoella. Puheenjohtajaksi valittiin edelleen kansanedustaja Paula Risko. Hallituksen jäseninä jatkavat kunnallisneuvos Aaro A. Harjunpää, maanviljelysneuvos Antti Kiviniemi, valtiopäiväneuvos Markus Aaltonen, suunnittelupäällikkö Kauppi Virkkala ja markkinointiasistentti Britt-Marie Norrgård.

Vuosikokouksen yhteydessä Olavi Koivukangas luovutti Siirtolaisuusmuseolle Argentiinasta ja Paraguayasta tuomansa esineet ja valokuvat. Suomesta aikoinaan Villa Alboradaan, Paraguayhin viety kuokka on Manuel Holopaisen lahjoitus. Argentiinan Colonia Finlandesasta saatiin suomalaistalon vanhoja esineitä. Mikkelissä asuva argentiinalais-suomalainen Enrique Tessieri luovutti myös Colonia Finlandesasta tuomia esineitä Siirtolaisuusmuseolle. Australiasta oli mukaan saapunut Martti Jukkola, joka on lahjoittanut Siirtolaisuusmuseolle materiaalia. Turkulainen Veijo Roinne kertoi hankkeesta tuoda suuri punapuutukki Kaliforniasta. Hän oli juuri palannut matkaltaan Fort Braggin seudulta. Roinnen sukulaisia on aikoinaan ollut punapuiden hakkuussa Kaliforniassa.

Olavi Koivukangas ja Antti Kiviniemi kertoivat osallistumisestaan FinnFest -juhlaan Marquettessa v. 2005 sekä matkastaan Minnesotaan, Wisconsiniin ja Michiganiin. Mukana ollut Jouni Korkiasaari on tehnyt matkasta tilaisuudessa esitetyn power-point -esityksen.

Tulevassa toiminnassa pyritään jäsenmäärän lisäämiseen ja aktiiviseen tiedottamiseen. Tiedotusta suunnataan erityisesti ulkosuomalaisille ja heidän jälkeläisilleen. Opetusministeriö pyritään saamaan yhä laajemmin mukaan hankkeen tukijaksi. Alfred Kordelinin säätiö on edelleen tärkeä taloudellisen tuen myöntäjä. Seinäjoen kaupungilta pyritään saamaan tukea myös. Varastoitu Hakalan talo pystytetään, ja Seinäjoen kaupungin kanssa neuvotellaan Kalajärven alueen saamisesta Siirtolaisuusmuseon käyttöön.

Siirtolaisuusmuseohankkeen edistäminen on tukiyhdistyksen tärkein tehtävä. Seinäjoen kaupunki on antanut tilat projektipäällikölle, joka suunnittelee

siirtolaisuuskeskuksen toimintaa yhteistyössä Tukiyhdistyksen kanssa.

Siirtolaisuusmuseon Tukiyhdistyksen seuraava tapahtuma oli **Siirtolaisjuhla Ilmajoella** 2.7.2006. Mukana oli siirtolaisia ympäri maailmaa, heidän sukulaisiaan ja runsaasti muita kansainvälisyydestä ja kulttuurista kiinnostuneita. Ilmajoen kunta tarjosi kauniin juhlapaikan ja runsaasti ohjelmaa Herkoolin Kestikartanossa. Nuorten kansantanssi aloitti tilaisuuden. Kunnanjohtaja Seppo Pirttikoski loi katsauksen siirtolaisuuteen esittäessään isäntäkunnan Ilmajoen tervehdyksen.

Ilmajoen lausujien ”Ainahan täältä on lähretty” -runokooste oli väkevän realistinen kuvaus siirtolaisuuden monista puolista yksilöiden näkökulmasta. Ohjaaja Eija-Irmeli Lahti on taannoin elänyt siirtolaisena Ruotsissa, mikä toi esitykseen omakohtaisuutta. Antti Kiviniemi totesikin viimeistään runoesityksen todistaneen juhlamme teeman tärkeyden ja tarpeellisuuden.

Markku Lehmussaaren johtama Jussi-kuorosta koostuva Markus-kvartetti, tuplakvartetti, viihdytti juhlaväkeä pariin otteeseen herkillä suomalaisilla kansanlauluilla.

Opetusministeriön tervehdyksen juhlaan toi ylitarkastaja Päivi Salonen. Hän kertoi siirtolaisuuden olevan niin merkittävän, ajankohtaisen ja kiinnostavan kokonaisuuden, että sen perustalle voi luoda siirtolaisuuteen keskittyvän museon. Suomalaisia on runsaasti ulkomailla. Nykyisin Suomeen tulee paljon siirtolaisia, myös koulutettua väkeä. Ulkomailla syntyneitä maassamme on noin 150.000. Ylitarkastaja Salonen toivotti onnea hankkeellemme, jonka tavoitteita puoltaa myös se, että jokaisella ihmisellä on oikeus omaan kulttuuriseen identiteettiinsä.

Siirtolaisten tervehdyksiä saatiin maailmalta monelta suunnalta. Kunniakonsuli Margaret Kangas Timminsistä Kanadasta kertoi siirtolaistaustastaan ja toi terveiset Kanadan suomalaisilta. Hän välitti heidän kiitoksensa juhlaväelle siitä, että kunnioitamme siirtolaisia ja siirtolaisuutta. Siirtolaiset ovat ylpeitä taustastaan.

Australian Suomalaisten Liiton puheenjohtaja Martti Jukkola toi Australian suomalaisten tervehdyksen. Hän kuvasi siirtolaisuusmuseoprojektia ainutlaatuisesti, ”toista ei ole tällä planeetalla”, toivoen myös nuorisoa mukaan siirtolaisuusmuseotoimintaan, johon jokainen voi omalla tahollaan osallistua esim. lahjoituksin tai Tukiyhdistyksen jäsenmaksulla.

Esa Hakala kertoi Yhdysvaltain suomalaisten terveiset. Hän lahjoitti siirtolaisuusmuseolle kehystetyn maalauksen Hakalan talosta ajalta, jolloin pihapiirissä oli vielä ulkokartano jäljellä.

Ruotsinsuomalaisten, Ruotsin suurimman kansallisen vähemmistön, terveiset toi Raimo Sillanpää. Häneltä on vierähtänyt aikaa siirtolaisena Ruotsissa jo neljännesvuosisata. Ruotsissa huolestuttaa tällä hetkellä siirtolaisoppilaiden kohtelu kouluissa. Sillanpää toivoo, että Suomessa siirtolaislapset eivät joutuisi kohtaamaan syrjintää. Hän mainitsi myös suomalaisten vähäisestä kiinnostuksesta esim. Värmlannin suomalaisten asuinsijoja kohtaan ja toivotti kaikki tervetulleiksi näille historiallisille seuduille. Raimo Sillanpää lahjoitti Siirtolaisuusmuseolle ruotsinsuomalaisten kirjoittajien antologian ”Finne på pinne” ja muita kertomuksia, runoja.

Siirtolaisuusinstituutin johtaja Olavi Koivukangas kaavaili ensi vuoden siirtolaisjuhlan teemamaaksi Ruotsia. Tapahtuma voisi sisältää myös seminaa-

reja. Koivukangas kertoi siirtolaisuusmuseohankkeen taustoista ja tämän hetken tilanteesta. Siirtolaisuusinstituutin rooli on toimia mm. yhteydenpitäjänä ulkosuomalaisiin ja heidän jälkeläisiinsä. Koivukangas välitti Siirtolaisuusmuseolle Australiasta VT Hannu Märkälän tekemän ja lahjoittaman eukalyptuspuisen veistoksen ”Australian suomalaiset”. Se kertoo symbolisesti siirtolaisten identiteetistä ja elämästä.

Tukiyhdistyksen puheenjohtaja, kansanedustaja Paula Risikko kertoi päätössanoissaan museohankkeesta. Museosta on tarkoitus luoda laaja kulttuuri- ja matkailukeskus. Hankkeen toteuttaminen vaatii pitkäjänteisyyttä ja yhteistyötä. Seinäjoen kaupungin vahvaa tukea tarvitaan myös. Hanke on nytkähtänyt eteenpäin, eikä vähiten Olavi Koivukankaan ansiosta, jota Risikko kiitti tulieluudesta ja innostavuudesta asiassa. Paula Risikko kiitti myös juhlan yleisöä, esiintyjä ja Ilmajoen kuntaa. Opetusministeriön ylitarkastaja Päivi Salonen sai kiitokseksi sinivalkoisen kukkakimpun. Maamme-laulun jälkeen nautittiin Ilmajoen kunnan tarjoamat kahvit.

Siirtolaisjuhlasta muodostui lämmin ja antoisa tapahtuma. Paljon uusia ystävyys-suhteita syntyi. Niitä lämmitellään taas vuoden kuluttua uudessa Siirtolaisjuhlassa.

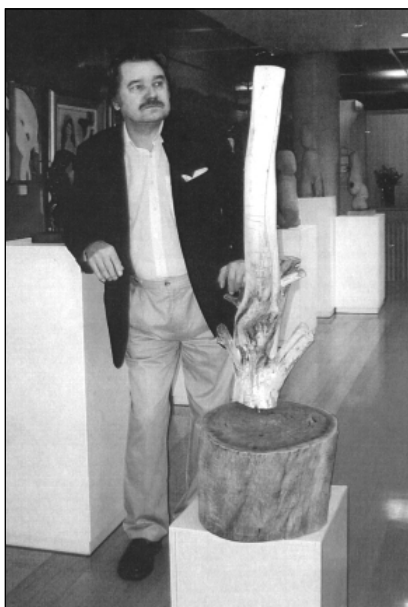
Tellervo Lahti

Siirtolaisjuhla-avon kuuntelemassa ylitarkastaja Päivi Salosen esittämää opetusministeriön tervehdystä Ilmajoen Siirtolaisjuhlassa.

Kunniakonsuli Margaret Kangas (Timmins, Ontario) toi Ilmajoen juhlaan terveiset Kanadan suomalaisilta. Margaret Kangas on Kanadansuomalaisen Kulttuuriliiton, *Finnish Canadian Cultural Federationin*, puheenjohtaja ja siinä ominaisuudessa hän vieraili myös Siirtolaisuusinstituutissa 28.6.2006. Rouva Kangas ja johtaja Koivukangas tapasivat myös Turun kaupungin yhteysjohtaja Mikko Lohikosken ja keskustelivat hänen kanssaan Turussa vuonna 2008 pidettävän ulkosuomalaisjuhlan järjestelyistä. Kanadansuomalaisen Kulttuuriliitto valmistelee parhaillaan myös vuonna 2010 Sault Ste. Mariessa (Ontario) pidettävää amerikansuomalaisten Finn Grand Festiä. (Kuva: Olavi Koivukangas)

VT Hannu Märkälän (kuvassa) tekemä ja lahjoittama veistos ”Australian suomalaiset” luovutettiin Siirtolaisuusmuseolle Ilmajoen juhlassa. Se kertoo symbolisesti suomalaissiirtolaisten identiteetistä ja elämästä.

Siirtolaisuusmuseon tukiyhdistyksen vuosikokouksessa tehtyjä lahjoituksia

Toimittaja Enrique Tessieri luovutti Siirtolaisuusmuseolle Colonia Finlandesasta Argentiinasta tuomiaan esineitä.

Olavi Koivukangas toi Manuel Holopaisen Villa Alboradasta Paraguayasta lahjoittaman suomalaisen kuokan. Vastaanottajina Antti Kiviniemi ja Tellervo Lahti.

Konsuli John O. Virtasen taidelahjoitus

Suomeen palannut amerikansuomalainen kunniakonsuli John O. Virtanen lahjoitti edesmenneen vaimonsa Kirsti Virtasen taideteokset ja samalla oman kirjallisen tuotantonsa kaikkine oikeuksineen Siirtolaisuusinstituutille 20.6.2006.

Kirsti Virtasen maalaustaide ja paperimassaseoksesta tehdyt patsaat ovat kuin vahvoja tunnepurkauksia niin väreiltään kuin muodoiltaan. Siirtolaisuusinstituutissa esillä olevan myyntinäyttelyn nimi *Siirtolainen kotimaansa edustajana* kuvaa Kirsti ja John O. Virtasen 40-vuoden ajan Oregonissa tekemää menestyksekkästä prytötä Suomen tunnetuksi tekemiseksi.

John O. Virtanen on kirjoittanut monia kirjoja, joista yksi kertoo upein valokuvin höyrytettyä pariskunnan värikkästä toiminnasta Suomi-tiedon levittäjinä. Virtanen toimi Suomen kunniakonsulina Portlandissa, Oregonissa vuosina 1964-1980. (Kuvat: Jouni Korkiasaari)

Monipuolinen lahjoitus Ruotsista

Ruotsinsuomalainen Johanna Löfgren, joka asuu Flenissä, on tehnyt Siirtolaisuusinstituutille suuren lahjoituksen vuosina 2005-2006. Lahjoitettuun aineistoon kuuluu mm. päiväkirjoja ajalta 1972-2006, valokuvia ja vaatteita, jotka liittyvät hänen vaiherikkaaseen elämäänsä siirtolaisena. Päiväkirjoissa kuvataan, kuinka suomalainen nainen eli ja selviytyi vuosien 1975-2004 välisenä aikana Ruotsissa. Ruotsin lisäksi Löfgren on asunut myös Ranskassa, Sveitsissä ja Englannissa.

Ompelua harrastava Löfgren valmistaa myös vaatteensa itse. Tässä on tekeillä pieni reppu. Toinen rakas harrastus on valokuvaus.

Anna Rastas, Laura Huttunen & Olli Löytty (toim.): Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta. Vastapaino, Tampere 2005. 235 s. ISBN 951-768-176-3.

Suomalainen vieraskirja on hyvin kattava ja ajankohtainen teos. Se antaa lukijalle perustietoa monikulttuurisuuden problematiikasta, kuinka kompleksi käsitetään ja kuinka haasteellista se voi olla sellaisille maille kuin esimerkiksi Suomelle. Suomessa on julkaistu vähän kriittisiä analyysejä monikulttuurisuudesta, ja siksi onkin tervetullutta, että aiheesta julkaistaan lisää kirjallisuutta.

Suomalainen vieraskirja tarjoaa lukijalle laajan perspektiivin aiheeseen seuraavien käsitteiden avulla: suvaitsevaisuus (Leena Suurpää), rasismi (Anna Rastas), etnisyys (Laura Huttunen), toiseus (Olli Löytty) ja nationalismi/kansallisuus (Petri Ruuska). Nämä viisi eri aihepiiriä antavat onnistuneesti lukijalle mahdollisuuden tutustua monikulttuurisuuden problematiikkaan.

Kirja paljastaa, kuinka uusi aihe monikulttuurisuus on suomalaisille. Tämä paljastuu, kun kirjoittajat ohjaavat ihmisiä kutsumaan eri etnisiä ryhmiä – esimerkiksi Afrikasta kotoisin olevia ihmisiä – niinkuin kyseiset ihmiset itse omaa ryhmäänsä kutsuvat. Muistan hyvin, kun tämänlainen keskustelu alkoi jo 1970-luvulla asuessani Etelä-Kaliforniassa. Monikulttuurisuus käsitteenä on vielä vieras joillekin suomalaisille, koska maassa on toisen maailmansodan jälkeen asunut vain vähän ulkomaalaisia aina 1980-luvulle asti. Suurin osa Suomen

113 852 ulkomaalaisesta (vuoden 2005 lopulla) on muuttanut maahan 1990-luvun jälkeen.

Kenties yksi suurimmista haasteista, jonka suomalainen yhteiskunta tulee kokemaan tämän vuosisadan aikana on muuntuminen monikulttuuriseksi yhteiskunnaksi. Tekijät kertovat teoksen alussa, ettei kirjan tarkoitus ole antaa ”yhtä ja oikeaa mallia” monikulttuurisuudesta ja antavat viitteitä siitä, mitä haasteita se voi tuoda mukanaan. He katsovat parhaaksi tavaksi aiheen käsittelemisen niin että Suomessa voitaisiin käydä sen pohjalta laajaa keskustelua, jossa kaikkien osapuolten mielipiteet otettaisiin huomioon.

Vaikka kirjassa on runsaasti tietoa sekä lähteitä, jotka auttavat ihmisiä osallistumaan keskusteluun monikulttuurisuudesta, jään silti kaipaamaan tietoa siitä, mitkä olisivat ensimmäiset tärkeät askeleet, jotka Suomessa tulisi ottaa rakentaaksemme dynaamisen ja oikeudenmukaisen monikulttuurisen yhteiskunnan. Kenties yksi itsestään selvä asia on työllisyys. Työvoimatoimiston mukaan 31.5.2006 ulkomaalaisten työttömyysaste oli 26%, kun se oli kesäkuussa 8,1% koko väestöstä. Huolen aiheena Suomen viranomaisille ja elinkeinoelämälle ovat syntyvyyden lasku ja väestön harmaantuminen, joista aiheutuu lähitulevaisuudessa työvoiman riittämättömyyttä.

Kirja kyseenalaistaa – oikeasti – ajatuksen, että kulttuureissa olisi selvät ja itsenäiset yksikkönsä, jotka elävät monikulttuurisessa yhteiskunnassa rinnakkain häiritsemättä toisiaan. Kirjoittajat katsovat, että kulttuuri on ”muuttuva ja prosessiluonteinen”, ja sik-

si monikulttuurisuuskin on aina muuttuvaa ja liikkeessä olevaa. Juuri se, että monikulttuurisuuden luonne ei ole rajallinen, antaa toivoa monikulttuurisen yhteiskunnan rakentamiselle eri kulttuurienvälillä.

Suosittelen Suomalaisen vieraskirjan lukemista ehdottomasti kaikille henkilöille, jotka haluavat saada ensimmäisen kosketuksen tähän laajaan ja monimutkaiseen aiheeseen. Teos on avartava - ja jopa joskus nautittavaa lukemista.

Enrique Tessieri

Guifen Luo: ”The Forgotten Dimension – A Case Study of Chinese Female Rusal-Urban Migrants and the Social Security System in the Context of Modernization”. Turun yliopiston julkaisuja, sarja B, osa 284. 210 s. Painosalama Oy. Turku. ISBN 951-29-2953-8.

Yhteinen maapallomme on huomattavien väestöllisten ja taloudellisten muutosten keskiössä. Suomessa puhutaan ja kirjoitetaan paljon globalisaation (maapalloistumisen) aiheuttamista muutoksista: tehtaita lopetetaan ja työvoimaa vähennetään. Iskusanaksi on muodostunut ’Kiina-ilmio’. Suomessa on kuitenkin tähän asti erittäin vähän pohdittu sitä, mitä itse Kiinassa tapahtuu. Kiinaa koskevaa tutkimusta on tosin viime aikoina ilmestynyt Suomessakin, joten tilanne on tältä osin korjaantumassa (esim. Asikainen, Raisa ja Vuori, Juha 2005; Luova, Outi 2005). Guifen Luon väitöskirja *”The Forgotten Dimension – A Case Study*

of Chinese Female Rural-Urban Migrants and the Social Security System in the Context of Modernization” on erinomainen lisä Kiinaa koskevan tietoutemme kasvattajana.

Väitöskirjatutkimus keskittyy Kiinassa tapahtuvaan maan sisäiseen muuttoliikkeeseen. Erityisenä tutkimuskohteena on naisten muutto maaseudulta kaupunkeihin. Tutkimus on siis erittäin ajankohtainen ja tärkeä lisä käytävään maapalloistumiskeskusteluun osoittaen, että ’Kiina-ilmion’ suurimmat yhteiskunnalliset muutokset kohdistuvat Kiinaan itseensä. Tällä hetkellä Kiinan sisällä tapahtuvaa muuttoa voitaneen pitää historian suurimpana väestönsiirtymänä. Mikä on naisten rooli tässä muutostapahtumassa, on siis Luon tutkimuksen kohde.

Itse tutkimus jakaantuu kahdeksaan päälukuun. Kaksi ensimmäistä lukua toimivat johdattelevina lukuina itse tutkimukselle. Kolmannessa luvussa esitellään tutkimuksen teoreettinen lähtökohta ja tutkimuksen kulkuun liittyvät päähypoteesit. Luvut neljästä seitsemään ovat empiirisiä osioita, ja kahdeksannessa luvussa vedetään saadut tulokset yhteen sekä esitetään myös johtopäätökset. Tutkimuksen runko on erittäin jäntevä ja muodostaa toimivan kokonaisuuden, ts. luvut on rajattu hyvin toimiviksi kokonaisuuksiksi.

Tutkimuksen aineisto on luonteeltaan sekä kvalitatiivista että kvantitatiivista. Laadullinen aineisto koostuu 334 haastattelusta. Haastateltavat jaetaan erikseen sitten vielä muuttohistoriansa mukaan useisiin alaryhmiin. Kvantitatiivinen aineisto on ke-

rätty vuosina 1999 ja 2000 käsitäten kyselytiedot 22,402 henkilöltä. Kummankin aineiston sisältö ja hankinta on raportoitu yksityiskohtaisesti ja luotettavasti. Tekijä itse on käyttänyt kvantitatiivista aineistoa luvussa neljä luodessaan tutkimuskohteensa taustaa (lähinnä sosio-demografinen tarkastelu). Muut luvut perustuvat kvalitatiivisen materiaalin analysointiin. Tekijä pitääkin työtään pääsääntöisesti laadullisena tutkimuksena, mitä se tietysti onkin.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys on laaja. Guifen Luo lähtee moderniasaatio-käsityksestä, ja tarkastelee sitä mm. Harold Wilensky:n teorian pohjalta. Naisten muuttoa hän tarkastelee Amartya Senin ’muutos-agentti’-teorian perusteella. Täydentävinä teoreettisina lähestymistapoina ovat konfutselaisuuteen liittyvä perhetarkastelu sekä erilaisten taloudellisten teorioiden esittäminen modernisaatio-prosessin lisätulokinnassa. Kukin teoria on esitetty selkeästi ja niiden empiiriset kytkökset ovat selkeät. Ainoana arvostelevana kommenttina tässä yhteydessä voidaan esittää, että muuttoliikkeettä koskeva teoreettinen tarkastelu on teoksessa jäänyt valitettavan vähälle. Guifen Luo on ottanut ensisijaiseksi avainsanakseen modernisaation, mutta ulkoisena viitekehysenä olisi ehdottomasti pitänyt olla muuttoa koskeva teoreettinen tarkastelu ja siihen liittyvä kysymyksenasettelu. Nyt naisten muuttotarkastelu jää hieman ohueksi. Seuraavat asiat olisivat selkiytyneet, mikäli muutto-käsitettä olisi painotettu selkeämmin:

1. Miten kahdesta provinssista (Anhui, Sichuan) tapahtuneet muutot poikkesivat toisistaan?

2. Miten nyt tapahtuneet muutot liittyvät aikaisemmin Kiinassa tapahtuneeseen muuttoon?

3. Onko tapahtuneilla muutoilla yhteyttä esimerkiksi siirtolaisuuteen: missä määrin lähtömuutto maalaiskylistä on kanavoitunut siirtolaisuutena, missä määrin taas pelkkänä maan sisäisenä muuttona (vrt. Ruotsin siirtolaisuus Lapista 1960-luvulla)?

Toinen kriittinen kommentti voidaan esittää tutkimuksen kohteen valintaan. Tutkittavana ilmiönä olivat siis maaseudulta kaupunkiin muuttaneet naiset ja heidän roolinsa muutos-agentteina. Kuitenkin selkeästi oli havaittavissa, että kysymyksessä oli pääsääntöisesti *perheellisten* muutot: naiset olivat toimijoina perheissä, he eivät niinkään olleet yksittäisiä toimijoita. Tutkimuksessa tarkasteltiin kiinalaista perhettä paljolti konfutselaisen perhekäsityksen kautta, ja tämä vielä vahvisti sen, että kyseessä on paljolti yhteisöllistä – perhekeskeistä – päätöksentekoa muuton aloittamisesta ja lopettamisesta.

Kaikkiaan MA Guifen Luon väitöskirjatutkimus on erinomainen ja tärkeä lisä suomalaisen tieteelliseen keskusteluun. Tekijä on panoksellaan osoittanut hallitsevansa sekä aiheen valinnan, teoreettisen kysymyksenasettelun että siihen liittyvän empiirisen analyysin. Yhteenveto ja johtopäätös-osiot muodostavat hyvin kirjoitetun ja jäsennellyn lopun työlle. Kirja on tärkeä ’perustyökalu’ Kiinan sisäisistä muuttoliikkeistä ja yleensäkin globalisaation väestövaikutuksista kiinnostuneille.

Ismo Söderling

Max Engman: Suureen Itään. Suomalaiset Venäjällä ja Aasiassa. Suomen siirtolaisuuden historia osa 5. Siirtolaisuusinstituutti, Turku 2005. 512 s.

Vuonna 1992 alettiin Siirtolaisuusinstituutin toimesta suunnitella moniosaisen Suomen siirtolaisuuden historian yleisesityksen julkaisemista. Runsaan 15 vuoden uurastuksen jälkeen työ alkaa tulla päätökseensä. Julkaisun alkuosien pääpaino on ollut länteen suuntautuneessa siirtolaisuudessa. Amerikoihin ja Australiaan sekä muualle eteläiselle pallopuoliskolle lähteneet siirtolaiset ovat jo saaneet omat historiakirjansa; samoin Ruotsiin muuttaneet suomalaiset. Suomesta on vähemmässä määrin lähdetty kauemmas itään, mutta vuodesta 1703 alkaen, jolloin Pietarin kaupunki perustettiin, sinne on jatkuvasti siirrytty – erityisesti Itä-Suomesta. Halki vuosisatojen Pietari onkin pysynyt suomalaisten tärkeimpänä itäisenä muuttoaalueena.

Max Engman on vuosikymmenien kuluessa tutkinut ansiokkaasti Pietarin suomalaisia, joten häntä voidaan pitää itseoikeutetusti parhaana mahdollisena itäisen siirtolaisuuden yleisesityksen kirjoittajana. Teoksen sivumäärä jakaantuu siten, että suomalaisten siirtolaisuutta Venäjälle käsitellään vajaat 400 sivua, ja muulle idälle eli Aasialle omistetaan kolmisenkymmentä sivua. Tämä jakautuma heijastaa siirtolaisuuden kestoa ja merkitystä. Venäjän-

siirtolaisuus alkoi muuttoliikkeellä 1600-luvulla Ruotsiin liitetyle Inkerinmaalle ja ulottuu omaan aikaamme asti. Muualle Aasiaan siirtyminen on nuori ja hajanainen ilmiö, eikä sillä ole ollut Venäjän siirtolaisuuteen verrattavaa taloudellista ja sosiaalista merkitystä. Venäjänsiirtolaisuudessa Pietari ympäristöineen on keskeisessä asemassa, mutta kirjoittaja tarkastelee koko Venäjää Muurmannilta Kaukoitään.

Yleisesitykset pohjautuvat useimmiten julkaistuun tutkimukseen. Näin tässäkin tapauksessa. Pietarin kohdalla kirjoittaja on turvautunut omiin tutkimuksiinsa, ja muun Venäjän osalta laajaan, vuosikymmenien kuluessa ilmestyneeseen kirjallisuuteen. Tästä on seurannut vaikeuksia, koska tuo muuta Venäjää käsittelevä kirjallisuus on vaihtelevaa ulottuen asiallisista tutkimuksista seikkailukertomuksiin. Alaskan eli ”Venäjän Amerikan” suomalaisten historiaa tulisi tarkastella myös Venäjän keisarikunnan historian eikä vain suomalaisten lähteiden ja eräiden suomalaisten muodollisen karriäärin kautta. Eivät venäläiset lähteet juuri huomioi amiraaleja Arvid Adolf Etholén ja Johan Hampus Furuhjelm. Kokeneena tutkijana Engman on kuitenkin ratkaisut eri lähteiden luotettavuuden useimmissa tapauksissa onnistuneesti. Esim. Fridolf Höökin mielikuvituksellisia seikkailuja Amurinmaalla hän pitää todellisuuspohjaa vailla olevina legendoina.

Teoksen jäsentely on selvä kuin Pietarin asemakaava. Ensin tarkastellaan lainsäädäntöä ja lähteitä. Näin kirjoittaja luo perustan koko esitykselle. Sitten seuraa tarkastelu lähes keisarikunnan ran-

gijjärjestelmän mukaisesti. Ensin käsitellään upseerit ja virkamiehet, joita seuraavat insinöörit, papit jne. Lopuksi päädytään ilotyttöihin ja kerjäläisiin. Näitä kaikkia väestöryhmiä Engman tarkastelee monipuolisesti ja tyyllillä, joka pitää lukijan mielenkiinnon valppaana.

Teoksen korkeatasoinen ja tyylikäs kuvitus osoittaa Engmanin syvällisesti paneutuneen myös toimitustyöhön. Siirtolaisuusinstituutti ansaitsee kiitoksen hyvästä painoasusta ja selväpiirteisestä taidosta. Engman on niitä historioitsijoita, jotka pystyvät tuottamaan korkeatasoista tekstiä molemmilla kotimaisilla kielillä. Tämän tutkimuksen hän on kirjoittanut ruotsiksi, ja Brita Löflund on ansiokkaasti kääntänyt tekstin suomeksi. Muutamia outouksia esiintyy, esimerkiksi pohjoiskaukialaisen Novorossijskin alueen kääntäminen Uusvenäläiseksi kuvernementiksi. Emmehän käännä Novgorodia Uudeksikaupungiksi.

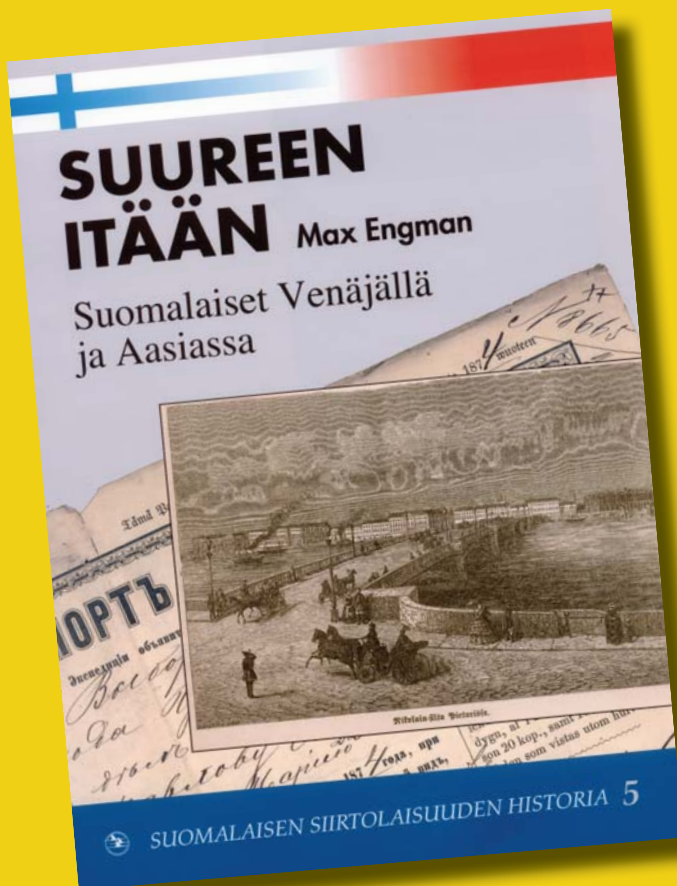
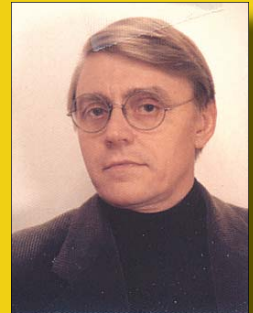
Lukuisissa siirtolaisuutta ja sukututkimusta käsitelleissä seminaareissa ja kokouksissa olen todennut itäisen siirtolaisuuden olevan suurelle yleisölle eräänlaisen mysteerin. Nyt valmistunut yleisesitys on tullut todelliseen tarpeeseen. Teoksen erinomaiset lähde- ja kirjallisuusluettelot ovat todellinen tiekartta jokaiselle itäisestä siirtolaisuudesta kiinnostuneelle. Olisi todellinen vahinko, ellei tieto tästä Engmanin teoksesta saavuttaisikaan suurta yleisöä. Julkaisijan eli Siirtolaisuusinstituutin olisi huolehditava tehokkaasta markkinoinnista.

Alpo Juntunen

Max Engmanin
odotettu teos suomalaisen
siirtolaisuuden historian sarjassa:

SUUREN ITÄÄN

Suomalaiset Venäjällä ja Aasiassa

Aasia on valtava alue, eikä oikeastaan voida puhua muutosta Aasian maanosaan, vaan sen eri alueille ja eri maihin. Venäjä oli tärkein suomalaisten muuttokohde, mutta myös muut maat ovat tarkastelun kohteena. Kirja kertoo suomalaisten siirtolaisten elämästä ja kohtaloista Pietarista Pekingiin.

"Matti Unkuri Ylihärmästä oli syyllistynyt tappoon ja karkotettu omasta pyynnöstään. Saapuaan Bugeneen, hän oli vähällä joutua kahden maanmiehen ryöstämäksi, mutta onnistui vähitellen ahkeruudella ja säästäväisesti eläen hankkimaan omat talot, viisi hevosta ja kymmenkunta lehmää sekä hyvän kodin. Parempi hän sanoi olevan asua täällä kuin Suomessa"

Tilaukset:

Siirtolaisuusinstituutti
Linnankatu 61, 20100 Turku
puh. 02-2840440
fax: 02-2333460
<http://www.migrationinstitute.fi>
email: kirsai@utu.fi
Hinta: 25 €